

Folkevirke

TEMA:

*Udkantsdanmark
– og de mange muligheder*

*Stoltheden og optimismen
tilbage i yderområderne*

Af indenrigs- og sundhedsminister Bertel Haarder

3

*Motorvej er den sikreste vej
væk fra evig udkant*

Af journalist Tharben Hansen

13

*Kulturel mangfoldighed og
et Danmark med sammenhængskraft*

Af overinspektør Elsemarie Dam-Jensen, Museum Sønderjylland Kulturhistorie Tønder

16

??

Udgivet af oplysningsbevægelsen
FOLKEVIRKE.

Bladet kan kun bestilles ved direkte
henvendelse til:

Folkevirkes kontor

Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal
1153 København K
Tlf. 33 32 83 11
e-mail: folkevirke@folkevirke.dk
www.folkevirke.dk

Dette nummer koster i styksalg
kr. 45,00 + porto.
Særpris for klassesæt.
Årsabonnement,
kr. 200,00 pr. år (incl. porto).

Redaktion

Annemarie Balle
(ansvarshavende)
Reventlowsgade 18, 4. sal tv.
1651 København V
Tlf. 39 29 13 17/39 29 90 60
Fax 39 29 17 19/39 29 90 77

Forretningsudvalg

Formand: Annemarie Balle
Næstformand: Jeanne Bau-Madsen
Kasserer: Ellis Grønvold
Britta Poulsen
Tove Hinriksen
Ellen Kristiansen
Karen Pihlkjær
Inger Margrete Christensen
Zara Y. Jensen

**Folkevirke er grundlagt af Bodil
Koch i 1944 som en tværpolitisk
oplysningsbevægelse for kvinder.**

**Deadline for næste nummer:
15. oktober 2010**

Oplag: 1.200.
Tryk: Aars Bogtryk & Offset,
tlf. 98 62 17 11.
Layout: Louise Christensen.
ISSN 0015-5845

FORENINGEN AF
DANSKE
KULTUR-
TIDSSKRIFTER

Udkantsdanmark – og de mange muligheder

Gennem de seneste måneder har debatten om Udkantsdanmark bølget. Der har været debat om, hvor Udkantsdanmark ligger – og hvad det er i udkanten af.

Er der blot tale om en geografisk udkant i forhold til hovedstaden København? Hvis ja, så ligger fx Tønder langt væk fra hovedstaden og i det geografiske Udkantsdanmark. Til gengæld ligger Tønder blot et par timers kørsel fra fx Hamborg, hvor der i byen og dens forstæder bor lige så mange mennesker som i hele Danmark.

Så debatten bør handle om, hvor mulighederne ligger – og hvordan gode ideer kan omsættes til virkelighed.

Når der tages fat på den debat, så tegner der sig et helt andet billede af, hvor Udkantsdanmark ligger – og også af, at Udkantsdanmark ikke er en stationær betegnelse.

Det er oplagt, at de små, befolkningstynede landområder ikke har de samme muligheder som storbyerne.

Men, som det påpeges af flere af skribenterne i dette temanum-

mer af »Folkevirke«, så har disse områder en række andre muligheder. Muligheder, som lokalt forankrede interessegrupper kan udnytte. Det er potentialer, som ildsjæle kan realisere – og her behøver man ikke hver gang vente på, at der sendes projekt-penge. Det vidner flere eksempler på fra bl.a. Bornholm.

Mange nytænkende projekter er opstået, netop fordi de traditionelle muligheder ikke har været tilstede. For igen at tage Bornholm som eksempel, så er det lykkedes bl.a. at skabe en række bæredygtige energiprojekter på øen, hvor nedskæringer på fiskeriområdet har ført til, at mange arbejdspladser er forsvundet.

I dette temanummer af »Folkevirke« peger en række af skribenterne på netop mulighederne, ligesom indenrigsminister Bertel Haarder slår fast, at det at bo i Udkantsdanmark langt fra er ensbetydende med, at man bor langt fra mulighederne.

God læselyst og vel mødt til nye oplevelser i Folkevirke!

Annemarie Balle

Indhold

Stoltheden og optimismen tilbage i yderområderne	3
Sådan bliver Udkantsdanmark til Udviklingsdanmark	6
Det grønne Danmark med muligheder – ikke begrænsninger	9
Motorvej er den sikreste vej væk fra evig udkant	13
Christian IV og »Udkantsdanmark«	
Kulturel mangfoldighed og	
et Danmark med sammenhængskraft	16
Opdyrk mulighederne i et forandret Danmark	18
Skæbnebegrebet hos Karen Blixen	21
Debat om Folkevirkes fremtid, Folkevirke får ny konsulent	27
Kirsten Andersen 85 år, Fantastiske Rold	28
Hjortebøl, kongejagt og spætteliv,	
På tur i COBRA-universet	29
Det sker i Folkevirke i de næste måneder	30
Efterårsferie med oplevelser	32

Stoltheden og optimismen tilbage i yderområderne

Af indenrigs- og sundhedsminister
Bertel Haarder

Ifølge medierne, især DR, står det helt galt til i de såkaldte »yderområder«.

Heldigvis kan jeg med regeringens regionalpolitiske redegørelse for 2010 dokumentere, at det ikke står nær så galt til, som sloganet »Danmark knækker« antyder.

Et godt eksempel er »udkantsbyen« Tønder, hvor DR-kampagnen kulminerede. Jeg sad selv med i Tønders vandtårn, da DR og Reimer Bo lukkede kampagnen med et helt panel af politikere, der debatterede emnet. Og hvilken »udkantsby« havde DR dog ikke valgt til lejligheden – så sent som sidste år var arbejdsløsheden i Tønder lavere end i Danmark som gennemsnit!

Teknologien taler for yderdanmark

Den teknologiske udvikling taler for, at Danmark ikke knækker. I fremtidens digitale samfund skal alle borgere og virksomheder have adgang til højhastighedsbredbånd – uanset hvor i landet de bor. Derfor har regeringen sat det mål, at alle i Danmark skal have adgang til mindst 100 Mbit/s i 2020.

Det er blevet klart nemmere at kombinere et arbejde i en større by med en bopæl i en mindre by eller på landet. Kørselsfradraget for langdistancependlere og pendlere i yderområderne er forbedret. Hjemmearbejdspladser er blevet en reel mulighed. Og det er blevet muligt

at tage en uddannelse over nettet og f.eks. læse til lærer med uddannelsesforløbet tilrettelagt sådan, at man arbejder som undervisningsassistent ved siden af studierne. Det giver løn og uddannelse i én samlet pakke og kan være en god løsning for en lidt ældre studerende, som skal have studierne til at gå op med børn og familie.

Ny lægeuddannelse i Nordjylland

I nogle yderområder tager de unge i mindre grad end i resten af landet en ungdomsuddannelse. Derfor har regeringen bl.a. lavet en aftale om udkantstilskud til erhvervsskolerne, som vi forventer at bruge knap 20 millioner kroner på årligt, og vi har sat fokus på tilgængeligheden til uddannelser regionalt med ehvervsakademierne og professionshøjskolerne.

Lad mig tilføje, at regeringen netop har accepteret oprettelsen af en lægeuddannelse på Aalborg Universitet. Allerede efter sommerferien vil studerende kunne slå bøgerne op og begynde på uddannelsen til læge i Nordjylland. På den måde styrker vi udviklingen af det nordjyske sundhedsvæsen og Region Nordjyllands position inden for sundhedsteknologi og biomedicin.

Ledigheden højst i Københavns by

Tidligere var der generelt høj arbejdsløshed i yderområderne. Men fra 2004 faldt

Tønder Vandtårn dannede rammen om programmet »Danmark knækker«, som omhandlede problemstillingen »Udkantsdanmark«.

arbejdsløsheden så kraftigt i de områder, at den i store træk kom på niveau med resten af landet, det vil sige helt i bund.

Kan den udvikling så holde? Ja, måske. Analyserne i den regional-politiske redegørelse giver grund til en vis forsigtig optimisme. Selv om ledigheden er steget over hele landet, så ser det *indtil videre* ikke ud til, at ledigheden stiger mere i yder-områderne generelt end i landet som helhed. Af de seneste ledighedstal kan man se, at næstefter Bornholm, så er den højeste ledighed lige nu rent faktisk i Københavns by.

De dele af landet, hvor mange er beskæftiget inden for bl.a. landbrug og industri, kan være sårbare, fordi konkurrencen fra udlandet er hård i disse brancher.

Løsningerne er investeringer og forskning. Det har regeringen prioriteret, f.eks. med Regionale Innovationsagenter og Videnpilotordningen, der skal forbedre samarbejdet mellem videninstitutionerne og erhvervslivet og få flere højtuddannede ud på virksomhederne i yder-områderne.

Vi har investeret i landbrugets fortsatte konkurrenceevne, senest med Grøn Vækst 2.0-aftalen, indgået med Dansk Folkeparti. Aftalen

betyder bl.a., at skatten på produktionsjord bliver nedsat med 500 millioner kroner fra 2011 og frem.

Vi har også oprettet en Fornyelsesfond på i alt 760 kr. for perioden 2010-2012, som bl.a. skal støtte omstilling i hårdt ramte områder gennem lokale og regionale projekter, der skaber nye erhvervsmuligheder og arbejdspladser, primært på det grønne område og velfærdsområdet.

Flere statsligt ansatte uden for København

Det er også vigtigt, at kommunernes og regionernes økonomier er skærmet, når konjunkturerne går op og ned. Det sker ved, at vi tilpasser bloktilskuddet fra staten og med en budgetgaranti for kommunernes overførselsindkomster. Herudover er det kommunale tilskuds- og udligningssystem med til at sikre ensartede vilkår for kommunerne.

Det er regeringens politik, at nye statslige institutioner som udgangspunkt placeres uden for hovedstaden, og at der tages regionale hensyn, når der skal effektiviseres på de eksisterende arbejdspladser. Den målsætning har vi fulgt.

Siden regeringens tiltræden er bl.a. Sikkerhedsstyrelsen flyttet til Es-

bjerg, Tinglysningsretten til Hobro, og SKATs Betalingscenter er placeret i Ringkøbing. Desuden er det besluttet, at et nyt statsfængsel skal opføres på Falster, hvor det vil kunne bidrage til øget aktivitet og arbejde. Faktisk er antallet af statsligt ansatte steget i alle landsdele på nær »Københavns by« siden kommunalreformen.

Hurtig udrykning overalt i Danmark

Den nye sygehusstruktur har flere steder skabt debat. Mange spørger, når det lokale sygehus lukkes: Kan hjælpen nå frem, hvis man får brug for det? Og hvilke muligheder er der for at få behandlet mindre skader i nærområdet?

Når det gælder sygehuse, skal borgeren føle sig tryk, uanset hvor i landet han eller hun bor. Og her taler jeg om tryk på to planer:

For det første skal borgeren have tryk for, at han får den bedst mulige lægefaglige behandling, hvis han f.eks. skal have en kompliceret operation. Det sikrer vi med den nye sygehusstruktur, hvor de komplicerede operationer og behandlinger bliver samlet på nye og større sygehuse med specialiseret sundhedspersonale.

Men denne del kan selvfølgelig ikke stå alene. Derfor har vi sammen med Dansk Folkeparti afsat 600 mio. kr. til at styrke akutberedskabet i yder-områderne og til en helikopterordning, der skal sikre hurtig og kompetent hjælp i alle dele af landet.

Jeg har netop lavet en aftale med Dansk Folkeparti om, hvordan pengene skal bruges. Vi har bl.a. sat 50 millioner kr. af til at udbygge det præhospitale beredskab, som f.eks. kan bruges til nye lægebiler, akutbiler eller ambulancer bemandede med paramedicinere. Målet er, at hvis en mand falder om på gaden, skal han have hjælp hurtigt – uanset om han falder om på gaden i Nakskov eller i Risskov.

Når lægeambulancen kommer ud til en syg patient, er det et rullende sygehus, der holder foran døren, hvor der straks kan påbegyndes en behandling.

Vi følger udviklingen

Noget af støtten til yderområderne kommer gennem EU. Hvert år bliver Danmark tildelt 104 millioner kroner fra strukturfonden om europæisk territorielt samarbejde. Femern Bælt-projektet er et af de projekter, som får støtte fra denne pulje. Det er et projekt, som skal markedsføre Femern-regionen over for turister, så regionen ikke bare får en bro, men også får udbytte af de muligheder for vækst, som følger med en bro. Projektet skaber på den måde nye job- og erhvervsmuligheder.

Vi støtter på flere måder befolkningens levevilkår i yderområderne. Vi har bl.a. uddelt 150 mio. kr. i støtte til, at en række kommuner kan rive forladte og faldefærdige bygninger ned, så de ikke skæmmers landskabet. Der er i 2010 afsat ca. 164 mio. kr. til udvikling af landdistrikter og fiskeriområder. Og vi har gjort det muligt for kommunalbestyrelser at yde støtte til små samfund, der vil sætte deres forsamlingshuse i stand.

Faaborg-Midtfyn markerer Kong Valdemar

Yderområderne er med andre ord højt prioriteret for regeringen. Vi vil fortsat følge udviklingen. Det gør vi i øvrigt allerede, bl.a. med Center for Landdistriktsforskning, som bliver drevet i samarbejde mellem Indenrigs- og Sundheds-

ministeriet, Fødevareministeriet og Syddansk Universitet. Centret har base i Esbjerg og er netop blevet evalueret.

Evalueringsrapporten viser, at mange lokale aktionsgrupper og lokalsamfund har stor glæde af centrets arbejde. Således viser evalueringen, at forskningen på en og samme tid er af høj kvalitet og samtidig relevant og brugbar i det daglige arbejde med at udvikle landdistrikterne.

En af de kommuner, hvor man har haft glæde af Center for Landdistriktsforskning er Faaborg-Midtfyn, hvor lokale aktører har søgt inspiration i centrets rapporter om såkaldte »stedbundne ressourcer«. Det fik kommunen til at lave historiske analyser af, om Faaborg-Midtfyn Kommune har nogle værdier fra tidligere tider, som kan udnyttes i dag. Derfor arbejdes der med planer om bl.a. at opføre et formidlingscenter omkring Fyns eneste rundkirke, som ligger på Horneland, fordi stedet havde central betydning under Kong Valdemar. Den historie vil kommunen nu udbrede – til glæde for besøgende og for beskæftigelsen lokalt.

Ildsjæle surfer i Klitmøller

Regeringen vil løbende sætte gang i nye initiativer, og ikke mindst vil vi præsentere et samlet regionalpolitisk udspil. Men det er samtidig vigtigt, at vi ikke tegner et billede

af Udkantsdanmark som et »taberdanmark«, hvor der hverken er arbejdspladser, lokale skoler at gå i eller lægehjælp at få.

Udkantsdanmark råder over de mest naturskønne områder i hele landet, over lokalsamfund med stærkt sammenhold og med ildsjæle, som brænder for at gøre en indsats i deres lokalområder. Det er en kæmpe ressource, og det skal vi som politikere værdsætte og belønne.

Lad mig give et enkelt eksempel på, hvad ildsjælenes indsats kan betyde: I landsbyen Klitmøller i Nordjylland besluttede lokalbefolkningen, at de ville skabe »Danmarks Hawaii« – de ville være Danmarks foretrukne surfer-sted. Og det virker. Stille og roligt, i takt med at bølgerne skummer ind mod sandstrandene ved Klitmøller, og surferne er begyndt at hænge ud ved landsbyen, er befolkningstallet i Klitmøller vokset. Jeg er selv surfer, og jeg glæder mig til at besøge Klitmøller med mit surfbræt.

Vi må anerkende de udfordringer, som yderområderne står over for. Men stop nu alle de dystre udsagn om, at visse områder i Danmark er ved at blive helt koblet af. Jeg kan ikke se, det passer. Lad os få fokus på mulighederne i forbindelse med iværksættere og ildsjæle. Lad os vende jammeren om yderområderne til ny optimisme og stolthed.

Sådan bliver Udkantsdanmark til Udviklingsdanmark

Det er i mødet mellem forskellige kulturer, sprog og opfattelser, vi skaber den merværdi, der får os til at tænke det umulige – og turde tro på successen

Af Knud Andersen, medlem af Regionsrådet for Region Hovedstaden og tidligere amtsborgmester på Bornholm (V)

Hvis man spørger repræsentanter for det yderste Danmark om, hvorfor man skulle flytte til netop deres område – Vestjylland, Lolland eller Bornholm – vil alle svare, at naturoplevelser er et af områdernes store fortrin. Alle andre taler også om, hvor fantastisk naturen er, og om hvordan vi kan gøre det nemmere at bruge naturen.

Alle politiske partier har naturen på deres dagsorden.

Men vi må desværre konstatere, at virkeligheden ikke helt er, som vi siger. Naturen er tilsyneladende blot noget, vi taler om, og ikke noget vi reelt forholder os positivt til. Der flytter jo kun ganske få mennesker ud i de områder, hvor naturen er det primære.

Jamen, siger mange, så må vi skabe bedre trafikforbindelser. Gøre det nemmere at bo derude i udkanten, komme omkring og alligevel arbejde centralt.

Smukke tanker, men totalt uden hold i virkeligheden, siger jeg. Erfaringen viser, at bedre trafikforbindelser flytter handel og aktiviteter ind til byerne. Altså det stik modsatte af hvad vi taler om – og ønsker.

Virkeligheden er, at Udkantsdanmark ikke bliver Udviklingsdanmark på grund af naturoplevelser eller bedre trafikforbindelser.

Der skabes kun vækst i Udkantsdanmark, hvis vi, der i forvejen bor i områderne, skaber ny vækst og udvikling. Det vil sige at udvikle tingene fra grunden – nøjagtig som et træ, der jo har behov for et godt rodnet for at vokse sig stærkt.

Et af de landspolitiske tiltag til fordel for Yderdanmark er Økonomi- og Erhvervsministeriets penge til et lille antal kommuner, der er udpeget til udkantsområder. De pågældende kommuner modtager i forvejen projektmidler fra EU, derfor tror jeg ikke, at flere penge alene gør en afgørende forskel i Udkantsdanmark. Ganske vist nedsætter ministerierne også fra tid til anden tværministerielle udvalg, men det er vanskeligt for dem at komme ud over rampen og ud i det virkelige liv.

Og det er helt tydeligt, at staten ikke føler ejerskab til det, der sker decentralt. Lokal/regional udvikling kan ikke styres fra København.

Tænke det umulige

At skabe vækst begynder med at have evnen til at tænke det umulige – og at turde tro på successen. Desværre er det så urimelig nemt at give op, fordi noget ser vanskeligt ud. Eksempelvis er det ikke naturgivet, at nogle af de bedste og største virksomheder inden for deres branche er placeret på Bornholm. De er der, fordi nogen har villet det. En ledelse og medarbejdere, der har dygtiggjort sig i troen på, at det kunne lade sig gøre. De har været med til at skabe regional udvikling på baggrund af de tilstedeværende rammevilkår. Og net-

op rammevilkår, der sikrer gode vækstmuligheder for erhvervslivet og adgang til uddannelse og kompetenceudvikling for arbejdsstyrken, er en grundlæggende forudsætning for bæredygtige arbejdspladser i fremtiden.

Et andet eksempel er på idrætsområdet. En gruppe engagerede personer har etableret et maratonløb over fem dage – »Etapeløb Bornholm«. Det er i dag et meget stort arrangement, som mange tilrettelægger deres ferie efter for at kunne deltage i. For et lokalområde bærer det alt i sig. Det skaber omtale i naturlig forlængelse af sund levevis og bevægelse. Og som Nanny Møller, der er 65 år og på vej til Bornholm, siger:

»Jeg ser det som en chance for at se øen, som jeg har hørt så meget om. Vi er otte personer, som lejer et sommerhus – og ingen af os har endnu set øen. Det er dog kun mig, der skal løbe«, fortæller Nanny Møller, der også håber, at der bliver kræfter til nogle cykelture rundt på øen.

Der må igen i år meldes udsolgt, hvilket betyder et løb med 2.200 deltagere.

Lad mig nævne et tredje eksempel – på fødevarerområdet. Flere gange har bornholmske myndigheder foreslået, at fødevarerudviklingen i Danmark kunne foregå på Bornholm. Men vi har kun mødt overbærende smil fra de centrale myndigheder.

Men hvad skete så – der var nogle fødevarerproducenter, der så muligheder og bare gik i gang med en bredere markedsføring. I dag er

Bornholm et godt brand inden for fødevarer. Der bliver fx lavet rapsolie til spisebrug, der bliver lavet kiks, chokolade, karameller, gode kødvarer og øl. Hvad, der syntes umuligt, er bare blevet gjort af initiativtagere, der ikke lod sig påvirke af modgang.

Lad mig nævne et fjerde eksempel på en lokal initieret aktivitet.

For sjette gang arrangerer TV 2/Bornholm Nordens største og eneste TV-transmitterede lystfiskerkonkurrence. Det er en trollingkonkurrence, hvor kun laks er afgørende. Der er ca. 240 både med i konkurrencen, når starten går en onsdag middag fra Tejn på Bornholm. Der er deltagere fra i alt syv nationer med Sverige som næststørste nation med 36 deltagende både.

Konkurrencen transmitteres på TV 2/Bornholm hver aften (TV 2/Bornholm kan ses i resten af landet på nettet, på Viasat og Canal Digital). TV-udsendelserne har Peter Tanev fra TV 2/Vejret som vært.

Et femte eksempel på et nyt initiativ er inden for kunsthåndværk, hvor Bornholm har det hele – keramik, glas, tekstil, træ og metal. Faktisk er Bornholm det sted i Danmark, hvor der er flest kunsthåndværkere pr. kvadratkilometer. Gennem århundreder har øen virket som en magnet på kunstnere og kunsthåndværkere. Men ingen brugte kunsthåndværket som markedsføring, indtil nogle kunsthåndværkere selv skabte sammenslutningen ACAB, der er blevet en stor organisation med udstillinger – permanent på Grønbechs Gård og rejsende nationalt og internationalt. Initiativet er som i de andre eksempler taget lokalt af de involverede personer.

Man skal ville et sådant samarbejde for, at det kan lykkes.

Offentlige myndigheder har selvfølgelig også en rolle at spille. Der tales for tiden om udflytning af

statslige arbejdspladser for at skabe vækst i Udkantsdanmark. Det skal være meget velkomment om Skat, Danske Spil eller andre flytter arbejdspladser ud i det yderste Danmark. Arbejdspladser der med nutidens elektroniske arbejdsgange kan ligge hvor som helst.

Men: Tiden, hvor vi i alle lokalsamfund havde lidt af det hele, er forbi. Vi får ikke igen fx arbejdsformidling, bank, sygehus og fagforeningskontorer ud i vore lokalområder. Alle lokalområder vil ikke i fremtiden have lidt af alt.

Men alle lokalområder bør have meget af få ting. Den centraliserede institution bør placeres decentralt.

Centraliseringen kan ikke standses. Men centraliseringen bør ikke

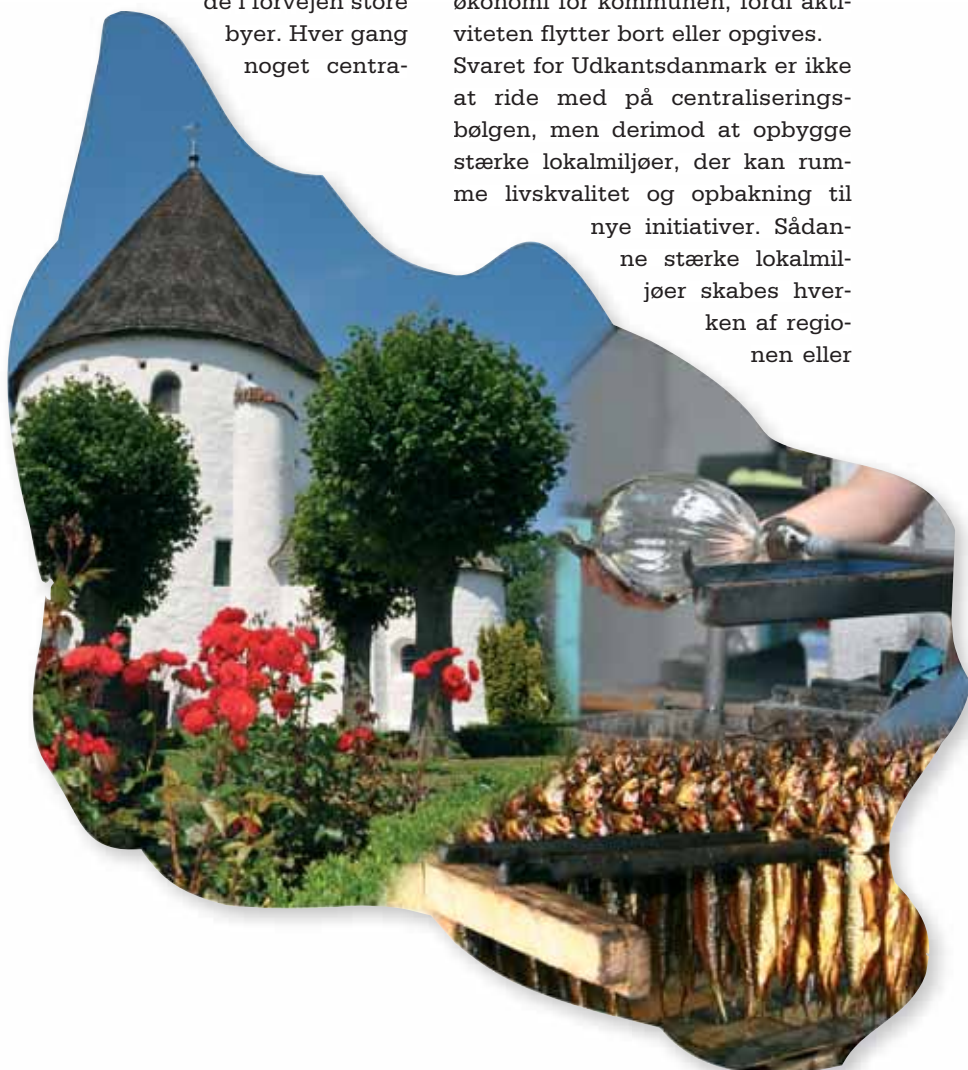
kun foregå i retning af de i forvejen store byer. Hver gang noget centra-

liseres, så centraliserer man ikke fra de større byer ud i landet, men derimod modsat. Der bliver færre og større enheder i Danmark, men Udkantsdanmark får ingen af disse enheder.

Derfor bør vi spørge os selv, hvilken nytte vi i Udkantsdanmark har af større effektivitet og centralisering i samfundet, hvis det udelukkende resulterer i, at aktiviteter nedlægges i vort område.

Det er en stor misforståelse, når kommuner inden for deres egne områder taler om behovet for centralisering for at forbedre økonomien. Det er i virkeligheden knæfald for den statslige argumentation blot anvendt på lokalt niveau. I langt de fleste tilfælde medfører den holdning en samlet dårligere økonomi for kommunen, fordi aktiviteten flytter bort eller opgives.

Svaret for Udkantsdanmark er ikke at ride med på centraliseringsbølgen, men derimod at opbygge stærke lokalmiljøer, der kan rumme livskvalitet og opbakning til nye initiativer. Sådanne stærke lokalmiljøer skabes hverken af regionen eller

Hammershus, Bornholm.

staten – de skabes af dem, der bor i området. Derfor skal svaret på centralisering være et endnu større engagement omkring vore mindre samfund.

Det er det, der er modellen for Udkantsdanmark!

Offentlige myndigheder skal selvfølgelig medvirke positivt.

Kommunerne, regionerne og staten har et mangfoldigt og stort rådgivningsapparat til støtte for nye initiativer. Mange personer til at hjælpe nye iværksættere gennem systemerne.

Desværre ser man ofte, at denne Rådgivningsindustri har større fokus på projekter, der kan være med til at sikre deres egen overlevelse. Mange rådgivningscentre og iværksætterhuse er helt eller delvist finansieret gennem de projekter, som de arbejder for. Det betyder i virkeligheden, at mange midler går til opretholdelse af systemet.

Derfor er der behov for, at kommune, region og stat nyvurderer, om erhvervsfremmeindsat-

sen i Danmark rent faktisk understøtter nye, lokale og bæredygtige initiativer. Eller om de primært understøtter finansieringen af deres egen Rådgivningsindustri. Der er et stort behov for ny erkendelse af, hvor meget politikerne i kommuner og regioner kan og bør gøre for at styrke den lokale/regionale udvikling. De tror fejlagtigt, at de kan overlade det til København eller Bruxelles.

Fx forventer regeringens Højhastighedskommission, at vi står over for et kvantespring i udvikling på grund af den moderne kommunikationsteknologi. Bredbånd til alle husstande er en forudsætning for nemt og hurtigt at kunne kommunikere med det offentlige og med hinanden. Dernæst vil det gøre det muligt for erhvervsvirksomheder at udnytte den nyeste teknologi.

På den baggrund har regeringen fastsat et mål for, hvor stor andel af de dan-

ske husstande, der skal have bredbåndsforbindelse inden 2020. Desværre er den officielle politik i Danmark, at det frie marked vil få private netvirksomheder til at etablere det nødvendige net.

I Udkantsdanmark tror vi ikke på den løsning, fordi der her er så få indbyggere, at ingen netvirksomhed kan se en økonomisk fordel i at etablere bredbånd med den nødvendige store kapacitet til alle husstande. Derfor må der i det yderste Danmark findes andre løsninger. Men hvis vi først venter og ser tiden an i nogle år, så vil de nye muligheder, der ligger i bredbåndet, gå Yderdanmarks næse forbi. EU kommissionen har allerede set, at der er særlige problemer i tyndt befolkede områder og derfor godkendt, at der kan gives statsstøtte til etablering af bredbånd i områder, hvor ingen netselskaber ser en økonomisk fordel i at etablere nettet.

I Udkantsdanmark vil vi gerne gøre Højhastighedskommissionens ord til virkelighed – et kvantespring fremad i udvikling. Men det kræver, at lokale og regionale repræsentanter presser regeringen til at medvirke positivt til at acceptere, at udbredelse af bredbåndsnettet i Udkantsdanmark ikke kun foregår på erhvervslivets vilkår.

Hvis vi vil ændre Udkantsdanmark til Udviklingsdanmark, vil jeg understrege betydningen af viden om vort eget lokalsamfund og vor egen identitet. Uden den viden, tør vi ikke møde andre med åbent sind. Det er i mødet mellem forskellige kulturer, sprog og opfattelser, vi skaber den merværdi, der får os til at tænke det umulige – og turde tro på successen.

Det grønne Danmark med muligheder – ikke begrænsninger

Af sygeplejerske
Mona Jensen, Aars

Udkantsdanmark er et nyt begreb og bliver nu brugt dagligt og i flæng af både politikere og borgere. Selvom begrebet er nyt, mener jeg ikke, at fænomenet er nyt. Der har gennem den nyere danmarkshistorie altid været denne »folkevandring« fra land til by. Den vigtigste grund har altid været – og er stadig – at befolkningen flytter derhen, hvor arbejdet og mulighederne er. Når vi ser på hvilken udvikling, der skal til for at hæmme denne affolkning af de i forvejen tyndt befolkede områder, skal vi erkende, at al udvikling er betinget af en afvikling af noget andet. Vi skal også være bevidste om, at initiativerne skal komme fra dem, der bor der – og ikke påtvinges af andre.

Det kan ikke ske via lovgivning – tilskud eller andre påhit. Det er tiltag, der hjælper ideerne på vej, men som udgangspunkt skal indbyggerne have ejerskab til udviklingen i deres lokale område. Det skal komme fra dem, som er fast

forankrede i området, og tilflyttere, som kommer med nye ideer og tanker. De, som oplever en værdi i området, fordi de ikke kan tænke sig at bo andetsteds.

Købmanden er væk

Hvad er det så, vi er i gang med at afvikle i de mindre samfund og bemærk – det er os selv, der er med til at afvikle brugsen/købmanden, for vi handler i købstadens store supermarkeder. Også bageren må lukke, fordi vi køber brød i supermarkedet, nu når vi alligevel er der. Vi er også i gang med at ændre på strukturen på folkekirken. Mange melder sig ud, og kun få går jævnlige i kirke.

Det har betydet, at flere landsogne er fælles om en eller to præster, og det er ensbetydende med, at mange steder er den eneste akademiske arbejdsplads – sognekirken – måske lukket eller har begrænset åbningstid, fordi åbningstiden skal

deles mellem to-tre sogne. Lægen er flyttet. Han er søgt sammen med kolleger i store lægehuse i de større byer. Her kan de have fælles »husholdning«, hvad angår fx sekretærer, laboratorium og husleje – og ikke at forglemme så mødes de dagligt, så her kan de have den kollegiale sparring og supervision, som er en vigtig del af lægernes faglige udvikling.

Lægehuse og sundhedscentre er vejen frem, for der er næsten ingen, der har lyst til enkeltmandspraksis, men det er et liberalt erhverv at være læge, så initiativerne skal komme fra lægerne. Region og kommuner kan hjælpe denne udvikling på vej inden for lovens rammer.

Skolen er lukket

På folkeskoleområdet står diskussionen om, hvad der er bedst: Store eller små skoler.

Min mening er, at nogle skoler kan blive for små. Der skal være en vis klassekvotient, ellers bliver udfordringerne for små. I de ældre klasser er der mange valgfrie fag, og det kan små skoler ikke tilbyde. Spørgsmålet er, om vi ruster børnene tilstrækkeligt ved ikke at kunne tilbyde disse valgmuligheder.

Byrådene landet over arbejder lige nu med forskellige løsningsmuligheder på folkeskoleområdet.

Mange små skoler er i fare for at lukke, og andre kan se frem til, at de ældste klasser helt ned til 7. klasse flyttes til større skoler. Skolebestyrelserne går, som de også skal og har ret til, i dialog med politikerne og forsøger at påvirke deres afgørelser, og her møder byrådene mange gode argumenter og forslag til, hvad de enkelte skoler ønsker sig af fremtiden.

I Vesthimmerland, hvor jeg bor, møder politikernes forslag også stor modstand fra de mindre skolars bestyrelser og forældre.

En forælder

En mor har følgende at sige til politikerne om de beslutninger, som hun frygter, er på vej til den skole, hvor hendes fem børn går i skole – eller har gået i skole:

»Den skolestruktur, som politikerne er ved at gennemføre i hele landet, er virkelig med til at dele

Jens Østergaard Madsen:

“Hvis vi vil noget i det her land, så er vi nødt til at lade udviklingen komme der, hvor udviklingen gerne vil være, og det er også i randområderne”

Danmark op. Det store engagement, der er ude i de små samfund, bliver overhovedet ikke vægtet, når politikerne tager deres beslutninger. Jeg synes, at når vi har skoler i små samfund, der fungerer så godt som vores, bør politikerne tænke sig om en ekstra gang, inden de tager deres beslutning. I vores skole lærer børn og unge at tage ansvar, lærer at acceptere hinanden, lærer at ting ikke bare kommer af sig selv og lærer, at hvis man vil gøre en indsats i en forening, kan vi sammen få den til at blomstre og fungere«.

Ja, sådan siger moren, og hun fortsætter sit opråb til politikerne i hendes hjemkommune sådan:

»For at vi kan fortsætte den gode udvikling, er det vigtigt, at I som politikere IKKE går ind og ødelægger det store stykke arbejde, der er blevet gjort både fra skole og foreningernes side. Bare fordi det er blevet »moderne« at fjerne 7. klasser, behøver I ikke begå den fejl og beslutte, at sådan skal det også være her«.

Til afslutning siger hun:

»Politikerne indrømmer også, at fagligheden ikke er bedre på store skoler, og at man ikke sparer penge ved at gennemføre flytningen.

Hvorfor gør I det så?

Sådanne beslutninger er også med til at affolke landområderne. At lukke skoler er medvirkende til, at mange ikke vil bo i landområderne, men vælger at bosætte sig i de større byer. I er som politikere med til at lave et samfund, hvor der ikke flytter yngre mennesker til, fordi tilbuddene på børnepasning, skole og idrætsområdet er ulige fordelt i forhold til by eller bynære områder«.

Foreningsliv – også uden skole

Ovenstående budskab fra en mor er ikke enestående, og mange politikere har helt sikkert fået lignende argumenter i bl.a. læserbreve. Når et byråd skal beslutte sig for i hvilken retning, skolestrukturen skal gå, så ser politikerne også på børnetal, og faktum er, at i de kommende år vil børnetallet falde mange steder. Måske vejer argumentet om skole og foreningssamarbejdet heller ikke så tungt, når beslutningen tages. Det viser sig nemlig, at mange landsbyer fungerer fint og har et blomstrende foreningsliv, selv om der ikke mere er en skole lokalt.

Her er det de lokale ildsjæle, der er initiativtagere til forskellige aktiviteter i området. Det kan fx være forbedringer af idrætsanlæg og væresteder. Ildsjælene er også behjælpelige med at få foreningsarbejdet

organiseret lokalt og etablering af netværk. Disse kreative, dynamiske og vedholdende ildsjæle er dem, der ser muligheder frem for begrænsninger i lokalområdet.

Sygehuse – store eller små

Når der tales om sygehuse, er befolkningsgrundlaget et af de parametre, der tæller mest. Jo færre indbyggere, des længere er der imellem sygehusene, og det er jo sådan set logisk nok, men alligevel er det, når talen kommer ind på sygehusslukninger eller placeringer af nye, at folk kommer op af stolene i protest.

Når vi bliver syge, vil vi have den bedste behandling, også selv om vi skal rejse langt efter den. Det betyder, at vi selv ofte fravælger det mindre, lokale sygehus – vi vælger specialisterne, som er på de store sygehuses specialafdelinger.

Folk er meget vidende og sætter sig ind i tingene og træffer selv deres valg. I dag er lægerne meget specialiserede, og hvad en enkelt læge før i tiden påtog sig af forskellige opgaver på det mindre lokale lægehus eller sygehus, er for tid – og det er resultaterne heldigvis også. Protesterne går på alt for lange transporttider til sygehuse. Jeg mener, det er helt forkert anskuet.

Som det præhospitale system er i dag, er det nærmest et rullende sygehus, der med lægeambulan-
cer kommer ud til den syge borger eller til ulykkesstedet. Der er sket

store forbedringer på det område, og med akuthjælp og lægeambulan-
cer kan hjælpen ikke være hurtigere og bedre.

En borgers erfaringer

En medborger i mit nærområde har beskrevet, hvordan hun og hendes mand oplevede at modtage hjælp via 112.

»I Jylland tales der meget om afstande til sygehuse, og den utryghed der følger med den situation, man er i, når man er nødt til at ringe 112 for at få hjælp. Jeg har haft behov for hjælp via 112 to gange med fem års mellemrum«, siger hun og fortsætter:

»Den første gang var det til min mand. Jeg kan ikke beskrive, hvor tryk jeg blev, da akutlægen kom og tog sig af ham på en meget professionel måde. Ca. otte-ti minutter efter kom ambulancen med to faldkredere, der på et fagligt højt niveau hjalp lægen. De blev holdende på vores adresse, indtil lægen kunne erklære »patienten« stabil og klar til transport. Han havde da haft kontakt med en læge på sygehuset og ud fra de symptomer, som patienten frembød, havde de vurderet, hvor patienten skulle hen for at få den nødvendige behandling.

Den anden gang, jeg havde behov for hjælp via 112, var fuldt på højde med første gang. Meget professionelt og hurtigt, men alligevel utrolig tryghedsgivende«.

»Mine oplevelser var positive, og det kan ikke være tilfældigt, at jeg bare var heldig. Jeg synes, det er foruroligende at læse så meget negativt i medierne. Det er ikke virkeligheden. Det gør mange borgere urolige, og uvidenhed om de faktiske tilstande er med til at give sygehusvæsenet et dårligt ry. Bedre information ville være til gavn for både borgerne og for vores udmærkede sygehussystem«.

Erhverv

Erhvervsdrivende i de tyndt befolkede områder arbejder under andre vilkår end deres kolleger nær de store kraftcentre/storbyerne. På det seneste har der været skriverier i pressen om, at det er svært at skaffe kapital til erhvervslivet i de

tyndt befolkede områder. Det er vel forståeligt, eftersom der i selvsagt enhver landsby står tomme fabriksbygninger for tiden. Disse tomme huse har hver deres historie, men mange har måttet give op, fordi de ikke var konkurrencedygtige mere, blev opkøbt af andre og måske outsourcinget. Konkurrenterne er ikke mere naboen, men en producent i »Langtbortistan«. Men kan der skaffes arbejdskraft, afsætning, og kapital, er det den enkeltes frie valg, der kommer til at bestemme, og det må være en afvejning i forhold til at etablere sig andetsteds. Hvor er bedst at være?

Erhvervs- og udviklingsråd gør et stort stykke arbejde for at skabe så gode muligheder som overhovedet muligt for både nye og igangværende erhvervsdrivende.

»Lige nu er det største problem at skaffe medarbejdere med den rigtige uddannelse«, oplyser de.

»De højtuddannede bor her ikke, og de flytter kun hertil, hvis vi kan tilbyde den service, job til ægte-

fælle, børnepasning, idræts- og kulturelle tilbud, som de ønsker«.

Fremtiden

De mange skrivelser om de forhold, der hersker i »Udkantsdanmark«, og som jeg hellere vil kalde »Det grønne Danmark«, har jeg svært ved at genkende.

Bill Clinton, sept. 2006:

“Drømme uden indsats medfører bare skuffelse. Indsats uden drømme er bare udmattende. Det er kombinationen af drømme og indsats, der skaber resultater”

Folk er meget glade og tilfredse med at bo her. Samtaler mand og mand imellem viser, at det er her, vi vil bo, fordi vi trives her. Vist er der ting, der er »bøvlede«, »trælse«

og mere besværlige end i tæt bebyggede områder, men det er som om, at det ikke betyder så meget i det daglige.

Der er flere muligheder end begrænsninger.

Det er billigere at bosætte sig på landet end i byerne. Naturen er lige uden for døren, og der er højt til himlen.

Der er plads til kreativitet, visioner og nytænkning.

Ønsker man at etablere erhverv, er muligheder for støtte bl.a. gennem EU's landdistriktsmidler tilstede.

Lad os sammen se muligheder frem for begrænsninger!

Mange af vore store kunstnere kommer fra de egne, der nu kaldes »Udkantsdanmark«, ligeledes har flere af de helt store industrienytter set deres begyndelse herude, hvor vestenvinden virkelig blæser. Jeg kom, da jeg skrev dette, i tanke om det gamle kinesiske ordsprog, »Nogle bygger læskærme, når det blæser – andre bygger vindmøller«. Vi skal stå sammen og bygge vores »vindmøller«.

Kinesisk ordsprog:

“Når forandringens vinde blæser, bygger nogle vindmøller, mens andre bygger læskærme”

Motorvej er den sikreste vej væk fra evig udkant

– lyder det fra Tønders borgmester Laurids Rudebeck

Af journalist Tharben Hansen

Ordet »udkant« bryder Tønders borgmester, Laurids Rudebeck (V) sig ikke om at tage i munden, men han mener trods alt, at det var godt, at debatten med overskriften »Danmark knækker« kom som et lyn fra en ret klar himmel. Med udsigt til den smukke gamle by, Tønder, og den pandekageflade marsk sad to ministre, en række andre politikere og fremtrædende erhvervsfolk i 24 timer i Tønders vandtårn for at producere gode ideer til, hvordan den

skæve udvikling kan bremses eller gerne vendes. Tønders 50-årige borgmester var glad for, at debatten tog sit udgangspunkt i marskbyen, og han sagde ja til at deltage med følgende begrundelser:

- Det skæve Danmark er et alvorligt og tiltagende problem, og det er ved at være sidste udkald, hvis vi skal bremse udviklingen og vende skævhederne til balance. Derfor er det

vigtigt, at vi sætter os omkring samme bord og prøver at være kreative for at udtænke langsigtede løsninger.

- DR-projektet er et nyskabende medieeksperiment, som det bliver spændende at være en del af.

Siden mediedebatten og drøftelserne i Vandtårnet har Laurids Rudebeck tænkt over – og drøftet med andre – hvad Folketinget, lokale politikere, lokale pengeinstitutter og hans hjemkommunes øvrige aktører kan gøre for, at det fortsat er attraktivt at bo nær Vesterhav og grænsen til Tyskland.

- Jeg inviterede mine vandtårnsdebattører med på en løbetur tidligt søndag morgen, og da vi senere mødtes til morgenmad på hotellet, var der mange, som talte om, hvor dejligt der er i Tønder. Det var godt, at de så det ved selvsyn, og så var det ubetaleligt, at Tønder fik en masse eksponering i landsdækkende tv, siger kommunens borgmester.

Som ringe i vand

- Det er med investeringer som med ringe i vandet, lyder det fra Tønderborgmesteren.

De breder sig, og derfor er det strengt nødvendigt at erkende, at hvis alle samfundets investeringer bliver foretaget i København og de andre større bysamfund i Danmark,

Laurids Rudebeck, Tønders borgmester.

så når ringene ikke ud til os. - Vi har i allerhøjeste grad manglet, at der i Danmark blev tænkt i danske helheder. Vi har konstateret, at flere og flere private investeringer er blevet foretaget i landets folkerigeste områder, og når Folketinget kun i meget ringe grad har gjort noget for at skabe et land i balance, så skal det blive skævt, siger Laurids Rudebeck.

Borgmesteren understreger dog, at placeringen af Skat i Tønder var den positive undtagelse, der desværre nærmest bekræfter reglen om, at statslige arbejdspladser skal ligge i København. Laurids Rudebeck er også glad for, at der i de senere år flere gange er

kommet universitetsstuderende til »udkantsdanmark« for at skrive specialer, og Laurids Rudebeck håber, at universiteterne fortsat vil motivere deres studerende til at interessere sig for hele Danmark.

Porten til Europa

- Stat og regioner kunne også lægge en del mere ud, og det vil vi blive ved med at gøre opmærksom på, siger Laurids Rudebeck, der dog også har en del selverkendelse i debatten om det skæve Danmark.

- Vi ligger i udkanten af Danmark, men vi ligger også i porten til Europa, så det grænseoverskridende samarbejde bør vi ofre en del mere opmærksomhed i fremtiden, end vi har gjort indtil nu, lyder det fra Tønders ret nye borgmester. På spørgsmålet om, hvad der for alvor kan gøre en positiv forskel for Tønder Kommune og dens indbyggere, kommer svaret fra Laurids Rudebeck prompte: **En motorvej!** - Turismen vil få et boost af en motorvej, det vil være meget mere attraktivt at etablere virksomheder i det vestlige Sønderjylland, hvis man kan få let forbindelse til Tyskland og det øvrige Danmark, siger borgmesteren.

- Får vi en motorvej med på en langsigtet investeringsplan, vil alene det gøre en positiv forskel, for så tør flere tro på, at deres virksomhed har en fremtid. Der går sikkert

mange år, inden den drøm bliver til en realitet, men lad os arbejde – sammen – for sagen, siger Laurids Rudebeck.

På den kortere bane håber Laurids Rudebeck på, at næste folketingsvalg igen vil betyde et folketingsmedlem fra Tønder Kommune.

- Det vil gøre, at vi får meget nemmere ved at blive hørt, og så er det ikke afgørende hvilket parti, hun eller han kommer fra, siger borgmesteren.

Erhvervslivets tro på fremtiden

Men det øvrige Danmark kan også uopfordret gøre mere for, at det yderste af landet ikke ender med et svagt indkomstgrundlag og få jobs:

- Mange andre statslige styrelser end Skat kunne udmærket ligge andre steder end i København, og det kræver bare, at folketingspolitikkerne tager alle muligheder i

betragtning, siger Laurids Rudebeck.

- Og landbruget kan blive en endnu vigtigere erhvervsgren for os, hvis staten får afgifterne på plads, så det kan betale sig at skabe bioenergi. Det vil være med til at afhjælpe klimaproblemer, og det vil give landmændene et bedre indkomstgrundlag. DONG bør stille garantien for de millioninvesteringer, der skal til for at sætte det hele i gang, siger Laurids Rudebeck, der for nylig blev bekræftet, da en opgørelse viste, at hver sjette arbejdsplads i landbruget har relation til landbrugserhvervet.

Men der er også uudnyttede lokale muligheder for at skabe vækst, erkender borgmesteren for den tyndtbefolkede marsk- og grænskommune.

- Klyngen af virksomheder, der arbejder med aluminium, tror jeg,

at lokale underleverandører kunne skabe mere forretning på, påpeger Tønders borgmester.

På spørgsmålet om, at kampen mod at Danmark knækker ikke er en kamp mod vejrmøller, og om der ikke er tale om en naturlig udvikling, svarer borgmesteren:

- Vi vil fortsat gerne have industri, for vi har den rigtige arbejdskraft. Vi rynker ikke på næsen af turisme, og den branche kan få gyldne år, for med en skøn natur og en Vadehavs-naturpark er der basis for at tænke stort. Men motorvejen skal vi altså gerne have placeret på en langsigtet investeringsplan, betoner borgmester Laurids Rudebeck.

Fakta om Tønder Kommune

Tønder Kommune er en af de 22 kommuner i Region Syddanmark. Kommunen ligger i den sydvestlige del af Jylland ved grænsen til Tyskland.

Arealmæssigt er Tønder Danmarks femte største kommune. Kommunen er dannet ved sammenlægning af Bredebro, Højer, Løgumkloster, Nørre-Rangstrup (minus Bevtøft), Skærbæk og Tønder Kommuner.

Der tales både dansk, tysk og engelsk.

- Areal: 1.279,00 km²
- Befolkningstal: 39.711

Et kig hen ad en af Tønders hyggelige bygader.

Christian IV og »Udkantsdanmark«

Kulturel mangfoldighed og et Danmark med sammenhængskraft

*Af overinspektør
Elsemarie
Dam-Jensen,
Museum
Sønderjylland
Kulturhistorie
Tønder*

I dette forår har alle danske medier været fulde af beretninger om et Udkantsdanmark, især i forbindelse med det store mediestunt-nummer »Danmark knækker« på DR 1.

I mange indslag blev alle dårligdomme beskrevet med lukningstruede skoler, faldefærdige boliger, manglende muligheder for at opnå finansiering i forbindelse med boligkøb eller etablering af erhvervsvirksomheder. Vi har også fået ørerne tudet fulde om de mange udkantsdanskere, der enten allerede er eller er på vej til at udvikle sig til sociale tabere eller skyldige i socialt bedrageri og det, der er værre.

Den store finale var »Big Brother«-liveshowet fra toppen af Tønder Vandtårn i begyndelsen af maj, hvor lokale og nationale politikere sammen med erhvervsfolk og folk fra finanssektoren (men ingen fra kulturområdet!) frivilligt lod sig indespærre i en weekend. Formålet var at nå frem til nogle konkrete løsningsforslag til relevante indgreb, som kan vende afvikling til udvikling i landets yderdistrikter. Vandtårnet blev præsenteret som »et nedlagt vandtårn«, et symbol på det Udkantsdanmark, som hele debatten skulle handle om. Vandtårnet indgår i Museum Sønderjylland Tønder – en del af Danmarks tredjestørste kulturhistoriske museumsfusion. Tårnet er i dag ram-

men om en udstilling med møbelarkitekten Hans J. Wegners stole; men museet blev overhovedet ikke nævnt i programmet. Det passede åbenbart ikke ind i profilen.

For snæver vinkel

Og hvad kom der ud af debatten? Ja, set fra Vandtårnets nærmeste blev det noget af en fuser. At udsendelsen blev en fuser var forventeligt, når man betragter panelets sammensætning af politikere fra alle lejre, erhvervsfolk og embedsfolk med vidt forskellige holdninger til samfundet og dets mekanismer. Det siger sig selv, at der på så kort tid kun kunne opnås ganske få og meget generelle forslag til konkret handling.

Der er vel ingen tvivl om, at hele debatten var sat i værk ud fra et reelt ønske om at »gøre noget«; men vinklen bliver alt for snæver, hvis diskussionen kun kommer til at handle om økonomi og statistik. Samtidig var pressedækningen præget af den i dag meget udbredte sensationstrang med fokus på, at »det derude« er noget mørkt og klamt, beboet af en ny-almue med hang til incestuøse og andre kummerlige tilbøjeligheder langt væk fra magtens lysende centrum.

Jeg håber, at alle danskere, som er ved deres fulde fem, godt ved, at denne afbildning ikke er hele virkeligheden; men en ting kan siges og skrives så mange gange, at selv kloge folk til sidst næsten begynder at tro på den. Både den sproglige, den grafiske og den billedmæssige form i DRs tema-dækning var tendentiøs. Temaet hed »Danmark knækker«, og det gennem-

gående billede var et sort/hvidt billede af et revnet spejl med et trøstesløst landskab som baggrund – trommesalskunst af værste skuffe!

Bevidst satsning

Selvfølgelig kan man definere et land som en konstruktion, der består af et centrum – eller flere centre – og en periferi. Geografisk er Vestsønderjylland og Vestjylland naturligvis en udkant på linje med Nordjylland og Bornholm.

Der er heller ingen tvivl om, at der er særlige erhvervsmæssige, økonomiske, uddannelsesmæssige og infrastrukturelle forhold, der hænger sammen med geografien. Disse forhold skal der tages hånd om gennem en klar, klog og ansvarsbevidst politik, bl.a. i forhold til bosætning, uddannelsesmuligheder, etablering af virksomheder og trafikale løsninger. Men det er jo ikke noget nyt.

Når kniplingshistorien er tæt knyttet til Tønderegnen, skyldes det Christian IVs bevidste »egnudviklingsstøtte«, som tillod kniplepiger og kniplingshandlere i Vestsønderjylland at have monopol på fremstillingen af kniplinger, netop for at den gode forretning ikke skulle blive truet af, at Gud og hvermand i kongeriget kunne nedsætte sig med knipling som erhverv.

I 1900-tallets anden halvdel var det en tilsvarende filosofi, der lå bag egnudviklingsstøtten, der kunne skabe grundlag for store industrielle arbejdspladser i yderområderne. I dag er det vanskeligt at etablere nye virksomheder i kanten af Danmark, da der på grund

af politisk nærsynethed ikke i tilstrækkelig grad tages hensyn til geografien og de lokale muligheder. I Vestsønderjylland burde det fx være muligt at etablere mange flere virksomheder til forarbejdning af fødevarer fra området. Der går i tusindvis af fantastiske marsklam rundt, og de smager meget bedre end de tørre new zealandske; men der er i hele området ikke et slagteri til forarbejdning af lammekød. Desuden må turisttilstrømningen til de nye nationalparker også kunne betinge etablering af en række arbejdspladser, men det kræver velovervejede planlægning og støtte fra centralt hold.

Kulturel mangfoldighed

Når det kommer til kulturlivet, er der ingen grund til at tale om et Udkantsdanmark. Kultur opererer ikke med randområder. Koncentrationen af museer, højskoler, musiksteder og kunsthåndværkere er stor over alt, ligegyldigt om man ser langs Jyllands sydgrænse, Vestkysten eller de mange danske øer. Et par eksempler kunne være Kunstmuseet i Tønder, der lige har modtaget Bikubens Museumspris, som er en anerkendelse, der kun gives til den absolutte elite i den danske museumsverden – eller de mange meget alsidige musikfestivaler, som hen over sommeren finder sted i f.eks. Region Sønderjylland – Schleswig (Orgelfestival med 125 koncerter), Vendsyssel Festival med ca. 60 koncerter, Tønder Festival med ca. 30 koncerter og mange flere festivaler med klassisk, rock- og folkemusik.

Også uden for sommersæsonen leves kulturlivet i »baglandet«. I Tønder har de to museumsvenneforeninger et samlet medlemstal på ca. 1.600 medlemmer – i en by med 7.000 indbyggere, nogle af medlemmerne er dog også udenbys fra! I disse og mange andre lokale

foreninger holdes der vinteren igennem en lang række foredrag med foredragsholdere fra hele landet, og der er som oftest høje deltagertal, som overrasker fx de københavnske foredragsholdere, som sjældent møder så mange deltagere til tilsvarende arrangementer på hovedstadens kulturinstitutioner.

Foto: Museum Sønderjylland Kulturhistorie Tønder

Udsigt fra Vandtårnet i Tønder ned over slotsbanken, hvor Tønder Slot lå frem til 1750. Slotsbanken er et fredet fortidsminde, som ligger som et grønt område lige ved siden af Museum Sønderjylland Tønder.

Mange af os føler faktisk, at vi lever et rigtig godt liv! Et liv, der hænger sammen, og som er præget af fællesskaber – ikke bare ét, men mange fællesskaber, for vi er jo lige så forskellige mennesker her som i de store byer.

Når man i Tønder Kommune flere gange i løbet af sæsonen kan gennemføre kulturhistoriske by- og landskabsvandring med deltagerantal på mellem 50 og 80 hver gang, er det ikke, fordi det er en flok »tumpede udkants-oldinge«, der ikke kan finde på andet at give sig til. Det er et udtryk for en reel interesse for den egn, den by eller det landskab, man bor i, og for at lære om og bevare den lokale kulturhistorie, som man føler sig som en aktiv del af.

Folkene bag Tønder Festival har i år i deres annoncer tilføjet ordet

»Forkantsdanmark« som en kommentar til debatten.

For mig at se er begrebet »Udkantsdanmark« tåbeligt og latterligt og på ingen måde dækkende for de faktiske forhold.

Stereotype billeder

Der er en negativ økonomisk virkelighed, som skal tages meget alvorligt. Her må man blandt andet modarbejde den centralistiske tendens til at koncentrere statslige og andre institutioner på bestemte steder og i stedet for forsøge at sprede dem ud i landet på samme måde, som det kendes fra andre steder i Norden.

Og så skal vi, der bor »på landet«, huske at fortælle om en hverdag, der kan være lige så travl som i storbyerne; men som vi er mange, der foretrækker, fordi vi har valgt den på et sted, hvor der er højt til himlen, frisk luft og mulighed for nærhed og folkelige fællesskaber, hvis man har lyst til det.

Nej til stereotype billeder

Alle danskere skal selvfølgelig have de samme muligheder for at få en uddannelse, et job, en ordentlig bolig og de ting, der gør livet værd at leve for den enkelte; men vi må bekæmpe de stereotype billeder, ofte tegnet af tendentiøse journalister og forfattere, som ikke selv kan forestille sig at bo på landet.

Selvfølgelig er mulighederne forskellige i byerne og på landet; men en ansvarlig, fremsynet og fordomsfri holdning fra politikere og embedsfolk i dialog med lokalbefolkningerne er en forudsætning for nytænkning.

Vi har et helt Danmark, hvor der er sammenhængskraft og vilje til ikke bare at overleve, men at leve – også i de små samfund, hvor der i disse år mange steder er masser af energi og initiativrigdom.

Deltagere i kulturhistorisk markvejsvandring på vej gennem landskabet nord for Løgumkloster. Foto: Elsemarie Dam-Jensen.

Opdyrk mulighederne i et forandret Danmark

Med krav om stigende konkurrenceevne satses på større enheder – men der er stadig plads til udvikling i de mindre samfund

Af
folketingsmedlem
Per Bisgaard (V)

Danmark er et lille land, men ikke desto mindre synes der at være meget store forskelle i det lille kongerige. Bølgerne går højt – ikke blot ved den jyske vestkyst. Lands- og kommunalpolitikere står nærmest i kø og på nakken af hinanden for at bekræfte sig selv og hinanden om, at Danmark bliver mere og mere skævt.

Nye ord og udtryk dukker til stadighed op i det danske sprog, og blandt de senest ankomne finder man »udkantsdanmark«, »baglandet« og »den rådne banan«. Alle med en slet hentydning til de områder som ligger uden for hovedstaden og de allerstørste provinsbyer.

Borgernes flugt fra land mod by og »udsultningen« af de egne af landet, som ligger længst borte fra hovedstaden, har været tema for utallige diskussioner på Christiansborg og i de kommunale byrådssale gennem de seneste 40-50 år.

Mange ideer og initiativer har set dagens lys, men alligevel er det ikke lykkedes at skabe et samfund i balance, som mange politikere med deres ideer og initiativer ønsker at bevare – eller skabe.

Kunne man få den kætterske tanke, at det slet ikke var ønskeligt at skabe denne balance?

Ja – og nej!

Markante forandringer

Uanset hvor man bevæger sig hen i Europa, så vil man kunne finde paralleller til de udviklings- eller afviklingstendenser, som vi så tydeligt ser i Danmark. Befolkninger, som tidligere har ernæret sig ved landbruget, flytter fra det åbne land til bysamfund. Landbruget er et erhverv, som har undergået markante forandringer gennem strukturelle ændringer i form af maskinisering, automatisering, effektivisering og rationalisering. Erhvervet har fået industrilignende status, og de færre bønder er i stand til at producere stadig flere og bedre fødevarer med færre ansatte. Udviklingen er gået hurtigt, og den kan ikke stoppes – skønt flere grupper og organisationer har et ønske om at bevare et landbrug, som udefra virker overskueligt. Landbrugene bliver færre – men stadig større. Det er også virkeligheden i Danmark.

Landbruget som for bare 100 år siden var et dominerende erhverv i Danmark – både hvad angår antal arbejdspladser og betydning for samfundsøkonomien – har nu en ganske anden status. Antallet af arbejdspladser i og ved landbruget kan i dag opgøres til »kun« 150.000, medens eksportindtægterne dog – stadig – er på den anden side af 100 mia. kr. om året. Landbruget vil fremadrettet bevare sin dominans i »udkantsdanmark«, såfremt politikerne får øjnene op for den værdiskabelse, som ligger i erhvervet. Danmark ligger blandt de 10 bedste i verden, når det gælder om at udvikle kompetencer inden for

fødevarerproduktion, og i Europa har man endda en solid andenplads. Landbruget spiller en afgørende rolle for fortsat udvikling i mange af udkantskommunerne – så opgaven er at skabe de allerbedste rammer for landbruget, hvilket med udviklingen in mente vil betyde færre borgere i landdistrikterne.

Tabte pusten

Landsbyerne tabte pusten tilbage i 70'erne og 80'erne, da de små dagligvarebutikker (brugser, købmænd, bagere og slagtere) måtte dreje nøglen om i konkurrencen mod supermarkederne. Disse supermarkeder oplevede gode tider, men også de er nu under pres for at bukke under for de større centre placeret i udkanten af de store byer.

Stationsbyerne og de såkaldte »rådhusbyer« (byer hvor de tidligere kommuner placerede deres kommunale forvaltning) er de næste, som kommer under pres for afvikling. Med kommunesammenlægningen er ikke blot den offentlige administration blevet sammenlagt – i øvrigt med faglig succes – men det har også betydet, at dele af de offentlige funktioner, områder inden for det private erhvervsliv og økonomiske institutioner

(banker, sparekasser, forsikring, revision mv.) har benyttet sig af lejligheden til at centralisere deres funktioner – med den konsekvens at arbejdspladserne er flyttet til de større byer.

Stationsbyens forvandling og renæssance

Aalestrup – stationsbyen i Himmerland, som oplevede vækst og storhed, inden den som andre stationsbyer måtte se og lide den tort, at jernbanen blev nedlagt og dermed – næsten – mistede sin eksistensberettigelse.

Historien er den kendte; den lille landsby, som ligger strategisk for etablering af jernbaneforbindelse mellem ikke blot to men tre større provinsbyer – Viborg, Hobro og Løgstør. I 1893 boede der kun 68 borgere i byen, men med etableringen af jernbanen samme år skete der en kolossal udvikling, så der i 1901 var hele 501 borgere i byen. Byen fik sin egen håndværkerfor- ening, og den ene forretning efter

den anden skød op i byen. Andels- mejeriet blev bygget, der kom en øl- og maltfabrik, et savværk, et cement- støberi og ikke mindst den store investering i cykelfabrikken Jyden. Senere i begyndelsen af det nye århundrede kom der skole, kro, posthus, bank, og der blev opført flere butikker. Byen har i 1930 1.312 borgere, og stationsbyen har stort set alle nødvendige service- funktioner, så borgerne ikke nød-

En tidligere køkken- fabrik i Aalestrup er omdannet til et erhvervscenter med flere mindre virksomheder.

Handelsgaden i Aalestrup tænkes ændret, så gamle ejendomme saneres, og tomme forretningslokaler bygges om til bynære, attraktive boliger med miljø, fred og ro i bymidten.

ligt. Persontrafikken bliver indstillet og godstogene har færre varer med, og i 90'erne er det slut.

100 år efter at det første tog kørte gennem byen, så var det slut.

Aalestrup er i løbet af 75 år vokset til at have 2.500 indbyggere. Der er opstået flere villakvarterer, og i industriområdet er der kommet mange virksomheder – få med mere end 100 arbejdspladser. Hovedgaden når sit højeste i 70'erne, hvor der ikke er et eneste ledigt lokale på den mere end 400 meter lange handelsgade. Der tales om udvidelser på en række områder – men det bliver ved snakken.

Kommunalreformen i 1970 har gjort Aalestrup til hovedby i den nye »storkommune« Aalestrup – og man kan nu sammenligne og hævde sig mod de andre himmerlandske byer Aars og Farsø. Måske er byen hovedstad i Himmerland?

Det går drastisk ned ad bakke. 90'erne, og det nye århundrede er hård ved byen. Virksomheder og butikker lukker, og mange af byens borgere føler arbejdsløsheden på egen krop – flere forlader byen frivilligt, og optimismen har dårlige vilkår. Mismodet breder sig hos mange, men der er alligevel hos byråd, erhvervsråd og flere af byens foreninger et ønske om at gøre en forskel.

Man ser på de fordele, som byen trods alt har – også placeringen i

Himmerland, hvor der ikke er langt til Viborg og Aalborg.

Den nye kommunalreform i 2007 indlemmer Aalestrup i den nye Vesthimmerlands Kommune, og byen er ikke længere centrum i kommunen og slet ikke den største by. Man er nu havnet på en fjerde plads.

En ny fremtid venter

Byen havde mistet meget og oveni fik den pludselig nogle historier på forsiden af landets aviser, og både DR og TV 2s sendevogne var ofte gæster i byen. Historierne var negative, og byens renommé fik mange skud fra boven. Heldigvis tog de kommunale myndigheder sig af problemerne – godt hjulpet på vej af flere af byens meget aktive ildsjæle, som har deres rødder i byens mange foreninger og som hele tiden har stillet deres frivillige arbejdskraft til rådighed.

Der er nu vokset en ny optimisme frem i byen, som fortjener at få tilført den nødvendige opbakning. Den nyopstandne borgerforening, som i løbet af blot et år har formået at ruske liv i borgerne, er på vej med en række initiativer, som igen skal gøre Aalestrup til en by, der skal kendes på udvikling – og ikke det modsatte. Bestyrelsen og dens mange sympatisører har allerede fået sat skik på mange ting, og der er flere planer på vej.

»Borgerforeningen 9620« er på vej med en stor plan, som bliver officiel lørdag den 4. september – men allerede nu er det »sluppet ud«, at man arbejder på at lave den gamle handelsgade om til et »attraktivt boligområde«, hvor de gamle huse enten bliver fjernet eller renoveret og dermed gøres der plads til boliger for såvel unge som ældre. De eksisterende og forhåbentlig flere udefrakommende forretninger skal samles i et center på det gamle jernbaneareal langs med Himmerlandsstien.

Arbejdsgruppen bag de nye planer er vokset ud af beboerforeningen og erhvervsklubben, og den har i flere omgange sparret med lokalbefolkningen, virksomheder, lokale og statslige myndigheder. Der er lagt masser af frivillig arbejdskraft i planen, som har fået navnet »Projekt Aalestrup«.

Et af de store mål er at skabe optimisme om livet i vores egen by – se muligheder frem for problemer.

Et synligt mål skal være at øge befolkningstallet i byen fra 2.762 til 3.000 inden år 2025 – at skabe flere arbejdspladser ved aktivt at påkalde sig opmærksomhed udefra.

Opgaven er på ingen måde let, men alternativet er ikke-eksisterende for arbejdsgruppen og forhåbentlig også for byens indbyggere.

Den Jyske Rosenpark i Aalestrup trækker mange turister til byen hvert år.

Skæbnebegrebet hos Karen Blixen

Med punktnedslag i udvalgte fortællinger af Karen Blixen peges på især to begreber – skæbnebegrebet og nemesisbegrebet

Af Britta Poulsen,
Folkevirke i Roskilde

Landet over tager Folkevirke-debatter udgangspunkt i udvalgte noveller, fortællinger og romaner. For at give yderligere inspiration til disse debatter bringer »Folkevirke« indlæg med litterære afsæt.

I dette nummer af »Folkevirke« er det Karen Blixens forfatter-skab, der stilles skarpt på.

Jeg vil indlede med et kort forsøg på at indkredse begrebet skæbne. Skæbnen opfattes som den magt eller de faktorer, der råder for verdensforløbet, og som unddrager sig menneskets indflydelse.

I antikkens Grækenland og Rom beskæftiger digtere og filosoffer sig med skæbnen:

»De, som er vise, knæler for skæbnen«, hedder det hos Aischylos, den ældste af de tre store græske tragediedigtere. Hos den yngste, Euripides, henvises hyppigt til en anden skæbnemagt, det uberegnelige tilfælde, held og lykke/ulykke og hos Sofokles fuldbyrder helten i »Kong Ødipus« – den største skæbnetragedie over alle – sin forudsagte skæbne ved at søge at undgå den. Hos romeren Zenon, der grundlægger den storiske skole, havde skæbnen både karakter af ubrydelig årsagssammenhæng og guddommeligt forsyn.

Dette synspunkt blev allerede i samtiden imødegået med argumenterne, at det ikke tillader et frit valg og derfor er uforenelig med individets ansvar, og at det ikke har karakter af retfærdigt forsyn, da det jo ikke går efter fortjeneste her i livet.

Platon prøver en løsning ved at sige, at enhver er skyld i sin skæbne og henvise skæbnen, forstået som streng årsagssammenhæng, til det guddommelige forsyn.

For den kristne Augustin er der ingen tvivl om, at Gud på forhånd har valgt nogle ud til frelse, andre til fortabelse. Det er et synspunkt, som blev fordømt af kirken. Men det har gennem tiden været et problem for kristendommen at rumme modsætningen mellem forestillingen om Guds almagt og menneskets frie vilje.

Skæbнемotiv hos Blixen

Skæbнемotivet har optaget Karen Blixen gennem hele hendes forfatterskab. Lige fra en tidlig novelle, hvor hun lader en af personerne sige: »Lige fra jeg var ganske ung, har jeg studeret Skæbnen. Ja, det har været mit første og sidste studium, jeg har fulgt den overalt – alle vegne har dens Styrelse været det vigtigste for mig, selv hvor det gik mig imod, har det været for mig saa god en Lære at drage ud deraf, at det har opvejet det for mig« (Litt.his. bd. 5 s. 261).

Eller et andet sted hvor det hedder: »Thi i hele Verden har alene Historierne myndighed til at besvare det menneskehjertets dybeste nødråb, der lyder: »Hvem er jeg?« (citater fra Kardinalens første Historie i *Sidste Fortællinger*).

»Længslen efter at blive sig selv – og være sig selv – er stærkest hos den, som er mest i tvivl om sin identitet og føler sig mest hjemløs«, skriver Ole Wivel i sin bog om Karen Blixen.

Karen Blixen har haft fiasko i sit liv, både når der er tale om kærligheden og om hendes drøm om en tilværelse i Afrika.

Først da hun er gået fallit med farmen og kommer hjem til Danmark igen, begynder hun at arbejde på at få nogle af sine historier samlet og bearbejdet til udgivelse.

Det bliver således i kunsten, at hun søger en identitet, hun skriver: »Vist er det en stor lykke at kunne forvandle de ting, der hænder en, til historier« (citater fra fortællingen »Gensyn«, den sidste af De efterladte Fortællinger).

Naturligvis har Karen Blixen, som alle andre forfattere, krav på, at læseren så vidt muligt holder hen-

Karen Blixen, »Samlede Essays«, 1985:

”Jeg ved af erfaring, at jeg ikke kan opfatte, hvordan en af mine egne sætninger klinger, før jeg har set den skrevet”

de selv uden for hendes fortællinger. Hun har krav på, at masken respekteres. Men hun var i det, fortalte og vidste, at masken tydeliggør trækkene hos den, som bærer den. Hun siger et sted: »Paa din Maske skal jeg kende dig«.

Når det er særligt svært at holde Karen Blixen fri af forfatterskabet skyldes det, at hun i en ganske vist tilsløret selvbiografi som »Den afrikanske Farm« fremlægger synspunkter, meninger, ideer, ja et helt livssyn, som genfindes i hendes fortællinger, og endnu tydeligere gør hun det i sine essays og breve.

»Vejene omkring Pisa«

»Vejene omkring Pisa« er en af fortællingerne i »Syv fantastiske Fortællinger«, der blev udsendt på dansk i 1935, efter først at have fået succes på engelsk under titlen »Seven Gothic Tales« skrevet under pseudonymet Isak Dinesen. »Vejene omkring Pisa« fortæller om den unge, danske greve August von Schimmelmänn, der er taget på en rejse til Italien på flugt fra et mislykket ægteskab og usikker på næsten alt: »Hvor gaadefuldt og svært det er at leve«, tænkte han, »og hvad betyder det alt sammen? – hvor kan det være, at mit eget Liv forekommer mig af saa uendelig stor Betydning, mere betydningsfuldt end noget andet, som er hændt i Verden? – Om hundrede Aar vil der maaske være Folk, som læser om mit Mismod i Aften, for at underholde sig, – og maaske finder de det da slet ikke underholdende«.

August bliver vidne til et opgør mellem de to fyrster, den gamle prins Potenziani, som er impotent og den unge greve Giovanni, kaldet Nino, som i en prekær situation har lovet at komme sin sårbare ven til hjælp. Nino skal voldtage prinsens unge brud for, at ægteskabet kan virke som fuldbyrdet. Men netop den nat, hvor han vil opfylde

sit løfte, har bruden forladt sin seng for at mødes med den mand hun elsker.

Hun har fået sin veninde til at ligge i sengen i hendes sted, for at det ikke skal opdages ved, at nogen finder sengen tom.

Hustruen Rosina får efterfølgende Paven til at erklære ægteskabet ugyldigt, og veninden Agnes der jo er blevet voldtaget i hendes sted, lever i hævngherrig og rasende skam.

De to fyrster mødes på landevejskroen uden for Pisa, og Potenziani benytter lejligheden til at anklage sin ven for forræderi. Nino, som tror, han har gjort som lovet, slynger et glas vin i hovedet på den gamle prins, hvorpå han udfordres til duel. Dette mellemværende overværes ikke bare af August von Simmelmann, men også af Agnes, forklædt som en ung mand. Her møder hun altså den, som har forulempet hende næsten til døde.

Den usikre, tungsindige dansker bliver nu vidne til deres opgør, som ender med fuldkommen forsoning. Prins Potenziani får at vide, kort før sin pludselige død, at Nino har gjort sin pligt, men at Rosiana har overlistet ham. Agnes forstår, hvorfor en gentleman som Nino har kunnet handle som forbryder. Alle forstår, at de har været rollehavere i et stykke, iscenesat af den gamle prins, hvis plan imidlertid krydses af en højere plan i naturens og kærlighedens navn. Mennesket må holde sig den guddommelige ide klar og ikke fuske med den i sit eget navn. Det sidste er, hvad prins Potenziani forsøger, men uden held. Han blander sine egne interesser op i det større forehavende, og må undgælde derfor, han må døende sande, at han har været »alt for lille for Guds Planer«.

»Vejene omkring Pisa« er komponeret som en række fortællinger, den ene inden i den anden, hver for sig en art lignelser, som først til-

sammen åbenbarer den guddommelige mening og plan.

Der er dog en scene, hvor fortællingens ide antydes tydeligere. Det er dér, hvor en marionetkomedie opføres i gæstgiveriet. Oven i købet skriver forfatteren, at det er: den klassiske »Sandhedens hævn«, den mest fortryllende af alle marionetkomedier som spilles.

I virkeligheden er titlen »Sandhedens Hævn« hentet fra en ungdomskomedi af Karen Blixen, som først udkom i bogform i 1960.

Af denne komedie citerer hun det centrale sted, som gang på gang er blevet brugt som en nøgle til forfatterskabets inderste mening:

»Sandheden er, at vi alle spiller med i en Marionetkomedie. Hvad der, mine Børn især gælder om i en Marionetkomedie er at holde Forfatterens Idé klar. Det er en Hemmelighed, som jeg dog vil fortælle Eder, at dette er den sande Lykke, som Folk leder efter paa helt andre Steder. Ja, det er det velsignede ved at spille med i en Marionetkomedie, da jeg nu langt om længe er kommet ind i en, vil jeg heller aldrig ud af den igen. Men oh I mine Medspillere, – hold Forfatterens idé klar, ja, driv den ud i dens yderste Konsekvens«.

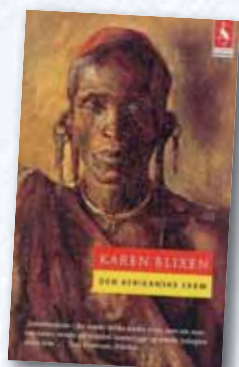
»Vejene omkring Pisa« er en kompliceret historie, der skal vise, at mennesker tror at gennemspille deres egen intrige, men må indse, at skæbnen – forfatteren – har haft dem til bedste.

»Syv fantastiske Fortællinger« udspiller sig – lige som hovedparten af forfatterens senere fiktionsdigtning – i tiden fra enevældens ophør og romantikkens frembrud til slutningen af det 19. århundrede. En brydningstid, hun kunne bruge som billede på brydningerne i sit eget sind.

»Sorg-Agre«

I »Vinter-Eventyr« fra 1942 står en af de bedste fortællinger til forstå-

Blixen

Karen Blixen, »Vejene omkring Pisa«,
»Syv fantastiske Fortællinger«, 1935:

“Poesien er en stor og lykkelig magt
i livet og hjælper os til at bære
hverdagens genvordigheder”

else af skæbnemotivet hos Karen Blixen, novellen »Sorg-Agre«.

Fortællingen er baseret på et folkesagn, der findes i flere varianter. Karen Blixen har bevaret grundmønsteret fra folkesagnet i sin fortælling, men hos hende udkrystalliseres almuevisdommens feudale ide i en debat ført mellem repræsentanter for to forskellige generationer, om retfærdighedens princip, som var det store livsanskuelses-tema omkring 1770, hvor handlingen er henlagt. Hun kunne her blotlægge sit eget skæbnesyn: Retfærdighed er ikke et begreb, men et handlingsmønster.

Tiden omkring 1770 er en brydningstid mellem det gamle feudal-samfund og oplysningstidens humanisme. Her i Danmark får den gamle adel beskåret sin magt bl.a. gennem ophævelsen af stavnsbåndet i 1788, og på den større scene giver den franske revolution i 1789 startskuddet til store forandringer i hele Europa.

Historien indledes med en male-risk beskrivelse af det danske landskab med det gamle herregårdsliv.

Til dette landskab kommer den unge Adam tilbage fra England på besøg hos sin onkel, som er gårdens ejer, og hvis søn nylig er død. Derfor har Adam en tid været på tale som hans arving.

Nu har den gamle herre, for at skaffe sig en arving af sit eget kød og blod, imidlertid giftet sig med den adelsfrøken, som var udset til at være hans søns brud.

Adam er både let-tet og tvivlrådig: Han elsker landet og gården, hvor han er vokset op, men han har i

det fremmede stiftet bekendtskab med tidens nye tanker om frihed, menneskeværd og lige ret for alle. Han deler ikke længere den gamle adels tro på blodets og navnets selvfølgeligelige ret og næsten gud-dommelige magt.

Onklen og nevøen mødes denne morgen i herregårdshaven, hvor alt ånder fred og idyl – men med udsigt til rugmarken, hvor dagens drama skulle udspilles.

Adam berømmer naturens skønhed og fortæller, at han netop har læst Evalds »Balders Død«. Dette værk har fået ham til at tænke på de nordiske guder, som han mener, er de græske og romerske guder overlegne i moralsk storhed. Onklen indvender, at de nordiske guder har det lettere end de græske. Jætterne står for ondskaben, og derfor kan guderne nøjes med at stå for det gode og milde.

De græske guder har mere magt end de nordiske, fordi de rummer både det gode og det onde: En almægtig guddom har ingen sådan lettelse i regeringen. Med sin almagt overtager han, og står inde for Verdensaltets beskaffenhed.

Da Adam hører om det drama, der skal udspilles i rugmarken, siger han: »Denne søn er hende da meget dyrebar? Og onklen svarer: Han er hendes eneste Barn, og han betyder det daglige Brød for hende i Alderdommen, man kan vel sige, at han er hende saa dyrebar som selve Livet. Paa samme vis, tilføjer han, som paa et højere Trin i Tilværelsen, en Søn for en Fader betyder Slægten og Navnet, og vil være ham saa dyrebar som selve Det Evige Liv. Jo, han maa nok være hende dyrebar«.

I løbet af dagen bliver Ane Maries arbejde med at meje rugmarken mere og mere tragisk. Heden og trætheden får hende til næsten at gå i stå, men hun fortsætter.

Adam bønfalder onklen om at standse arbejdet og ikke tvinge

Ane Marie til at blive ved – men onklen siger: Men jeg tvinger hende ikke min ven og fortsætter: »Paa det sted, hvor vi nu staar, gav jeg Ane Marie mit ord«.

Adam prøver at få onklen til at tage sit ord tilbage: »Et Menneske-liv er en mere ophøjet Ting end et ord. Jeg besværges Dem: Tag det ord tilbage, som blev givet i et lune, som et Indfald. Jeg beder Dem for Deres Skyld mere end for min egen – og dog vil jeg være Dem taknemlig hele mit Liv, der-som De opfylder min Bøn«.

Men onklen er ubøjelig »Du vil have lært i Skolen, at i Begyndelsen var Ordet. Det blev maaske udtalt i et Lune, som et Indfald, derom siger skriften os intet. Men dog er det Princippet i vor Verdensorden, og dens Tyngdepunkt. Mit eget ringe Ord har været Princippet i min Verden, og for det Land, hvorpaa vi staar, i mere end en menneskealder. Min faders Ord var det, før min tid«. Onklen forklarer: »Ane Marie kunne mene, at jeg tog mig hendes møje let, om jeg nu, i den elvte Time, saa at sige ophævede og til-intetgjorde det med et andet, et nyt Ord. Jeg selv vilde føle saaledes i hendes sted. Ja, Det kan meget vel tænkes, ifald jeg virkelig gav et saadan«.

Adam tager så meget afstand fra onklens anskuelser, at han for første gang i sit liv føler at han har frigjort sig fra den indflydelse, som onklen hidtil har haft på ham, han ønsker at rejse med det samme. Han vil tage til Amerika, frihedens land.

Onklen ønsker, at han må blive lykkelig i den nye verden og siger: »Og tag da tjeneste der, hos den Magt, som vil give dig et bedre Vilkaar end dette: At du med dit eget liv kan købe din Søns«.

Disse ord får Adam til at besinde sig, han forstår, at onklen selv ville ønske, at han havde kunnet købe sin søns liv. Han indser, at »Alt, der lever, må lide. Den gamle

Mand, som han nylig havde dømt saa haardt, havde lidt i lange Aar, mens han saa sin Søn dø for sine Øjne og frygtede, hvad der for ham betød Udslettelsen af hans eget Væsen. Han selv vilde komme til at kende Fortvivlelse, Taarer og Anger, og, just gennem dem, Livets Fylde og Skønhed. Og saaledes var maaske ogsaa nu, for Kvinden i Ageren, hendes Smertensgang et Triumstog. Thi at dø for den, man elsker, det var en ide, alt for salig til at udtrykke i ord« (s. 232/33).

Adam beslutter at blive, men vil ikke følge onklen i rugmarken, han går op i salonen til tanten.

Gennem hele fortællingen vender Adam tilbage til teksten i den arie af Gluck, som tanten synger til hans akkompagnement: »Mourir pour ce qu'on aime/C'est un trop dux effort« – At dø for den man elsker/det er et for mildt offer.

Ordene klinger i fortællingen på afgørende steder. De lyder næsten grusomme, hvor herremandens hårde, forfærdende afgørelse træffes. Men forførende, hvor hans unge kone underholder sig med Adam, yndig og længselsfuld i sin salon.

Den unge frue

Jeg vil nu se på husets unge frue. Det hedder i indledningen om kvindernes betydning: »De unge Damer, der spadserede i Lindealléerne, eller kørte rask igennem dem, i tunge Kareter med fire Heste for, bar Gaardenes og Navnenes Fremtid i deres Skød og holdt, som statelige og livslystne unge Karyatider, de store Huse oppe paa deres Arme, De kendte deres eget Værd, holdt sig selv i høj Pris og bevægede sig med Ynde og Anstand i en Atmosfære af artig Dyrkelse og Selvdyrkelse. De føjede endogsaa, paa egen Haand, et fint, skælmsk, paradoksalt Overmod dertil. For hvor fri var de ikke, og hvor mægtige! Deres Ægtemænd kunde regere Landet, og tage sig mange

Karen Blixen Museet, Rungsted Kyst.

kavalmæssige Friheder. Naar det kom til selve deres Verdens ophøjede og opholdende Princip: Legitimiteten, da laa dog Tyngdepunktet hos dem«.

Den unge frue er helt klar over sine pligter over for ægtemanden – at føde ham en søn.

»Men efterhånden gik en tomhed eller uoverensstemmelse i hendes majestætiske tilværelse op for hende. Efter en tids forløb tog denne tomhedsfølelse, og hendes vage mismod, en underlig form: som bevidsthed om et savn, en fraværelse. Noget skulle have været her, som ikke var kommet«.

Man kan sige, at hele den gamle verden rammes i sin livsnerve af en sådan stemning og betragtning. For mens herremanden udøver sin myndighed, savner hans hustru det, som ligger under al myndighed og enhver orden og harmoni. Hun savner den vidunderlige udfoldelse af liv, som er rundt omkring hende, men som først en ny tidsalder vil indrømme mennesker: konkret lykke i elskov og hengivelse. Og hvordan forene det savn med den magt, kvinden besad med hensyn til de gamle slægters udødelighed?

Den unge mand i fortællingen hedder Adam, og det er ikke et tilfældigt valgt navn. Han beskriver over for sin onkel herregårdshaven

som værende så frisk, som selve Edens Have må have været, da den nylig var skabt. »Og af hvis træer« – sagde onklen smilende – »du, min Adam frit må æde« (s. 211).

Efter paradiset kommer syndefaldet. Adam rider ud med sin unge tante og tilbringer senere eftermiddagen sammen med tanten, mens onklen følger dramaet på rugmarken. Der er blevet Adam spået af en zigøjnerkvinde, at hans søn skulle sidde i fædres sæde, står der tidligere i fortællingen.

Skæbnen får det sidste ord, men ikke før den under modstand og protest er oplevet som den enkeltes skæbne og påvirket af denne oplevelse. Det er læren om Nemesis, fortællingen udfolder med antydninger af den betydning, som gengældelsen får for Adam, hans unge tante og den gamle herre.

Nemesis bruges her på to måder: Som forholdet mellem natur og menneskeskæbne og som gengældende retfærdighed.

Ane Marie var aldrig i tvivl. Hun greb uden tøven efter Nemesis, enten hun opfattede den utydeligt som hævn, gengældelse, retfærdighed eller nåde. De sidste ord, der siges om hende før hendes død, først af herremanden, så af hendes søn, står som indskrift på den sten, man siden rejste i marken

kaldet Sorg-Agre: »Hun har gjort et godt dagsværk i dag, og et, som vi længe vil mindes«. I debatten mellem onkel og nevø om de græske og nordiske guder, foretrækker onklen antikken, som ikke lader de mørke magter uden for sig selv, men stod inde for både godt og ondt.

»Vinter-Eventyr« er udsendt i 1942 under besættelsen. Således kan fortællingen også ses dels som en trøst og styrkelse i strenge tider og dels som en advarsel om at undgå den nemme fordeling af godt og ondt – mod det forenklede tilværelsessyn, som dengang var særlig nærliggende.

»Peter og Rosa«

Fortællingen »Peter og Rosa« er også fra Vinter-Eventyr. Det er en myte om to unge menneskers skæbnebestemte møde med kærligheden og døden.

Handlingen udspilles i midten af 1800-tallet i en nordsjællandsk præstegård. De unge er vokset op i et lukket miljø, hvor tanken om døden til stadighed er nærværende. Peter er i huset hos sin morbror. Han skal læse til præst, men har mere lyst til at komme ud at sejle og opleve friheden og lykken i det fremmede. Med foråret og fugletrækket vågner udlængslen på ny, og han beslutter at løbe væk og tage sin skæbne i sine egne hænder.

Rosa er ligesom Peter knuget af præstegårdens daglige liv, der synes så indstillet på det hinsides. Det siges således: »at vokse op i dette hus var for de unge mennesker dér en tung opgave og en kamp, som om skæbnesvangre magter drog dem den anden vej, ned i jorden, og manede dem til at opgive det farefulde og forfængelige liv«.

Rosa lever i en mærkelig livsfjernhed eller passivitet, uden evne eller vilje til at gå ind i virkeligheden. Hun tænker ligesom Peter meget på døden, men frygter den i modsætning til ham. Hun er meget utilfreds

med sin tilværelse, men flygter ind i drømmen for at blive fri. For at kunne leve i drømmen er de øvrige personer i hendes hverdag i vejen, og hun ønsker dem derfor døde.

Hos Karen Blixens personer foregår udvikling på den måde, at personerne ved en hændelse erkender sig selv som den, de inderst er, og den rolle de er udset til at spille. For Peter og Rosa kommer vendepunktet den nat, hvor Peter kommer til Rosa for at betro hende sine planer og for at få hende til at hjælpe sig.

Peter udvikler sine drømme og ideer om livets mening for hende og finder en forståelse, han ikke havde ventet. Hun lover at hjælpe ham.

Rosa er først opfyldt af sine følelser for Peter, men efter en uhyggelig drøm vågner hun op og fortryder. Hun vil ikke lade Peter rejse. Han skal blive hos hende, så hun ikke skal være alene tilbage, forladt som i sin drøm. Hun forråder Peters plan for sin far og får ham til gengæld til at give sig 30 rigsdalere, som hendes stedmor har ønsket til køb af en ko. De unge følges ad ned for at se isen bryde og går dermed deres skæbne i møde. Rosa siger ikke noget om, at hun har fortalt faderen om Peters planer, og først lidt efter lidt går det op for hende, at hun er en forræder, og at hun som Judas har forrådt den, hun elsker, for 30 sølvpenge.

I erkendelse af, at hendes liv fra nu af er forbi og uden mening, kaster hun sig i leg ud i nuet, og da hun ser, at isflaget, de er hoppet ud på, driver til havs bliver hun først forskrækket, men så »falder en stor skæbnesvanger ro over hende. Det forfærdelige, som hun hele sit liv havde frygtet, og som hun ikke længere kunde undgå, det forstod hun nu, var Døden. Det var ikke andet end Døden« (s. 200).

Da Peter mærker, at de sejler, bliver han angst, ikke for sin egen skyld, men fordi Rosa er med. Rosa trøster ham, og de går sammen deres skæbne – døden – i møde.

Nemesis

Der er et begreb, der går igennem alle tre fortællinger: Nemesis.

Nemesis er i den græske mytologi gudinde for retfærdighed og hævn. Hendes vrede er rettet mod menneskers overtrædelse af den naturlige orden og den arrogance, der er skyld i det.

Nemesis er ikke kun en hævnens gudinde. Hendes virke er også forbundet med en form for højere retfærdighed.

Den gamle prins i »Vejene omkring Pisa« må erkende, at han har fusket og prøvet at bestemme både over sin egen og andres skæbne, men i døden må han erkende de større kræfter, der bestemmer over menneskene.

I »Sorg-Agre« nævnes Nemesis eksplicit: Adam tænker på, hvad han skulle gøre, hvis han og onklen skulle komme til at stå over for hinanden som modstandere, ja som dødsfjender.

»Og da havde en uforklarlig, skæbnesvanger Skræk paa den gamle Mands egne Vegne grebet ham. For her var visselig Gudinden Nemesis ikke langt borte«. Og lidt senere tænker Adam videre: »Nu tog han, med en gammel Mands Hovmod, andre Menneskers Liv, de svageres og enfoldigeres, – en Kvindes Liv, – i sin Haand, brugte det, som han fandt for godt, og frygtede ingen gengældende Retfærdighed! Vidste han da ikke, tænkte den unge Mand, at der er andre Kræfter i Verden end en Despots kortvarige, vilkaarlige Magt, og mere forfærdende end den?« (s. 222).

Rosa i »Peter og Rosa« har ligeledes villet gribe ind i livets gang og har villet forhindre Peter i at forlade hende. Men også hun må bøje sig for de stærkere magter og kan kun fastholde sin elskede i døden.

Hos Karen Blixen får Nemesis – skæbnen – altid det sidste ord!

Debat om **Folkevirkes** fremtid

Folkevirke arrangerer inspirationsmøde på Fredericia Sømandshjem lørdag den 17. september

På Folkevirkes repræsentantskabsmøde debatterede deltagerne bl.a. Folkevirkes styrker og svagheder, ligesom det blev drøftet, hvordan Folkevirke kan fastholde en solid placering på den folkeoplysende scene.

Debatten mandede ud i en række tilkendegivelser som bl.a., at nogle af styrkerne ved Folkevirke er:

- at Folkevirke er landsdækkende.
- at Folkevirke har en stærk organisation.
- at Folkevirke har en stærk, lokal forankring.
- at Folkevirkes undertitel måske bør have et egentligt logo eller en kortere undertitel som fx »Styrk dig selv – styrk fællesskabet«; »Styrk fællesskabet – styrk dig selv« eller »Individ og inspiration«.

Det blev desuden nævnt, at Folkevirke godt kunne bruge sin formålsparagraf mere offensivt samt

at Folkevirkes lange historie viser, at Folkevirke står for stabilitet, har en historie at fortælle og at Folkevirke har noget positivt med i bagagen.

Sidst kan nævnes, at det flere gange blev påpeget, at i Folkevirke:

- foregår der et møde mellem mennesker.
- oplever man en åben dør, der sikrer fællesskab på kryds og tværs.
- er deltagerne på forkant med temaer og emner.

Med udgangspunkt i denne debat og ud fra de debatter, der på landsplan har været om den nye folkeoplysningslov i Folkeoplysningsudvalget under Undervisningsministeriet, arrangerer Folkevirke et debatomøde **lørdag den 18. september kl. 10-17**.

Mødet holdes på Fredericia Sømandshjem i Gothersgade 40 i Fredericias centrum.

Der bliver oplæg fra bl.a. den inspirerende debattør Henrik Jensen, RUC med udgangspunkt i hans bog »Det ordentlige menneske« samt et debatoplæg fra Dansk Folkeoplysnings Samråds medlem af Folkeoplysningsudvalget.

Detaljeret program er under udarbejdelse, men reserver datoen allerede nu! Debatkurset retter sig mod kredsrepræsentanter, men også andre interesserede kan deltage, så længe der er plads.

Folkevirke har mulighed for at betale for transport og ophold!

Folkevirke har brug for inspiration til det fortsatte arbejde, derfor er det vigtigt, at mange deltager, så der kan komme flest mulige ideer og nuancer på debatterne.

Nærmere oplysning om arrangementet samt tilmelding sker ved henvendelse til Folkevirkes kontor – bedst pr. e-mail: folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirke får ny konsulent

Efter knapt fem års forløb har Folkevirke måttet sige farvel til sin konsulent Inger-Marie Dyrholm.

Folkevirke har derfor ansat en ny konsulent.

Det er Susanne Tarp. Susanne Tarp er allerede godt bekendt med Folkevirke, da hun som formand for Dansk Blindesamfunds Kvinder gennem flere år har været medarrangør af Folkevirkes musikalsk-litterære arrangement »Kvinde-

stemmer«, ligesom Susanne Tarp er medlem af Folkevirkes repræsentantskab. Igennem en del år har Susanne Tarp arbejdet inden for det frivillige, politiske og interessepolitiske område. Det har givet hende et bredt kendskab til samfundsforhold, til det politiske system og til organisationsarbejde generelt. Som leder har Susanne Tarp haft mulighed for at udvikle samarbejdsmetoder til gavn for medarbejdere, medlemmer og organisationer.

Om sin baggrund tilføjer Susanne Tarp, at det interessepolitiske giver specielt viden om behov, ønsker og vanskeligheder for medlemmer og andre interessegrupper. Dette kendskab har givet mig mulighed for at arbejde for en sag på mange fronter. Networking er min foretrukne arbejdsform, for derved kan jeg være med til at formidle nye ideer og få forskellige områder i en sag til at hænge sammen.

Folkevirke glæder sig til samarbejdet og de mange nye aktiviteter!

Kirsten Andersen 85 år

Folkevirkes æresmedlem og tidligere formand Kirsten Andersen fylder den 11. august 85 år.

Gennem de seneste 40 år har Folkevirke fyldt meget i Kirsten Andersens liv – og Kirsten Andersen har fyldt meget i Folkevirkes liv.

Da Kirsten Andersen var formand i perioden 1986-1993 skulle hun bl.a. sikre Folkevirke en ny konsulent og nye lokaler i Københavns centrum. Begge opgaver løste hun med stor entusiasme og til glæde for Folkevirkes fortsatte drift.

Kirsten Andersen bor i Lyngby, og også her har hun sikret Folkevirke en solid, lokal forankring. Hun har bl.a. været med til at starte Folkevirkes Lyngbykreds i 1992 og til at starte de succesrige møder på Lindegården i 1987.

Ofte er programmerne til møderne blevet prydet af Kirsten Andersens smukke tegninger.

Gennem de seneste mange år har Folkevirke desuden nydt godt af

Kirsten Andersens interesse for sprog – både det danske og engelske.

Folkevirkes æresmedlem Kirsten Andersen fylder 85 år.

Hun påtager sig hurtigt og effektivt at læse korrektur på kulturtidskriftet »Folkevirke« – og retter også gerne eventuelle sproglige fejl med sin sikre, røde kuglepen.

Det engelske, som Kirsten Andersen holder meget af, har hun brug for, når Folkevirke skal have oversat ansøgninger til internationale projekter, oversat særnumre af »Folkevirke« eller skrevet tekster til den engelske del af Folkevirkes

hjemmeside. Når det ikke lige er den type opgaver, der venter på skrivebordet, ja så holdes det engelske ved lige ved bl.a. at læse en krimi på originalsproget.

Selv om Folkevirke har fyldt – og stadig fylder – meget i Kirsten Andersens liv, så bliver der også tid til at rejse. Kirsten Andersen har altid holdt meget af at opleve nye steder – en nysgerrighed, som blev grundlagt længe før, hun i en halv snes år fulgte sin nu afdøde mand på udlandsophold til bl.a. Venezuela, Pakistan og Ghana.

På disse rejser gør hun flittigt brug af sine sprogkundskaber, som bygger på en solid uddannelse som tresproglig korrespondent.

Sidst kan nævnes, at Kirsten Andersen i mange år var et aktivt medlem af Lyngby Kunstforening og også har været aktiv i kommunalpolitik, hvor hun i en periode var opstillet til kommunalvalget i Lyngby for Venstre.

Fantastiske Rold

Folkevirkes studietur til Rold i begyndelsen af juni blev en fantastisk tur, selv om regnvejret drillede en smule. Men regn betød blot andre og givende oplevelser

end dem, der var planlagt, og alle deltagere var begejstrede over »overraskelserne«. Det var Folkevirke Vesthimmerland, der havde planlagt turen, hvor der var fokus

på bl.a. natur og kultur med besøg i den fantastiske natur omkring Rold og i Rebild Bakker samt på museer i Aalborg.

På rundturen i Aalborg blev der mulighed for at opleve nogle af byens gamle, hyggelige gader.

Der blev lyttet interesseret til fortællingerne, da deltagerne besøgte Lars Kjærs hus.

Vejret viste sig ikke altid fra sin flotteste side, men alle oplevelser var fantastiske – blot man havde det rigtige tøj på.

De store oplevelser i Rold-området har fået økonomisk opbakning fra Sparekassen Himmerland, Sparekassen Farsø og Spar Nord i Farsø. Folkevirke Vesthimmerland retter en stor tak til sponsorerne for deres støtte til og interesse for arrangementet.

HIMMERLAND
-lidt mere nærværende

Farsø

spar nord
Farsø

Hjortebrøl, kongejagt og spætteliv

Efterårstur
i Dyrehaven

Lørdag den 25. september kl. 9.30 arrangerer Folkevirke en familietur i Jægersborg Dyrehave.

Midt i september er kronhjortene i brunst, og deres hæse brøl lyder mellem træerne.

Folkevirkes efterårstur går gennem kongens gamle jagtrevir, og deltagerne søger – under vejledning af naturvejleder Lars Rudfeld – liv i de gamle træer.

Lars Rudfeld vil lede gruppen i roligt tempo gennem Dyrehaven.

Turen vil vare to-tre timer og der vil være stop undervejs, bl.a. ved Eremitageslottet.

Turen slutter ved Peter Lieps Hus tæt på Klampenborg S-togs station. Frokosten spises i Peter Lieps Hus – eller man kan vælge selv at tage en madkurv med og sidde i det fri og nyde den medbragte mad.

Pris for turen er kr. 35 for voksne, mens børn deltager gratis. Fro-

kosten i Peter Lieps Hus betales særskilt. Der kan vælges mellem dådyrhakkebøffer til kr. 128,- og stjerneskud til kr. 116,-.

Børnemenue til børn under 12 år koster kr. 65,-.

Forhåndstilmelding senest den 17. september er nødvendig.

Tilmelding til Folkevirkes kontor – gerne via e-mail:

folkevirke@folkevirke.dk

På tur i COBRA-universet

Folkevirke i Lyngby inviterer til en personlig introduktion af COBRA-kunsten med hovedvægt lagt på COBRA-maleren Mogens Balles kunstneriske univers

Med udgangspunkt i COBRA-loftet på Sophienholm inviterer Folkevirke i Lyngby **fredag den 10. september kl. 14.00-16.00** til en eftermiddag i COBRA-kunstens univers.

COBRA-maleren Mogens Balles enke, billedkunstneren Grete Balle samt Mogens Balles datter, Folkevirkes formand Annemarie Balle vil give en personlig introduktion til COBRA-kunstnernes univers – og naturligvis med særlig vægt på Mogens Balles kunst.

Eftermiddagen indledes med en personlig introduktion af Grete og Annemarie Balle, og derefter går alle ned og ser COBRA-loftet.

Før arrangementet kan man for egen regning nyde en frokost på cafeen på Sophienholm og gå rundt og nyde de smukke omgivelser, og efter arrangementet kan man – ligeledes for egen regning – drikke en kop kaffe på Sophienholms café.

Aktuelle Balle

Gennem det seneste år har der været vist en retrospektiv udstilling af Mogens Balles kunst.

Den første fernisering var på Carl-Henning Pedersens og Else Alfelts Kunstmuseum i Herning, derefter blev den vist i Skovhuset i Værløse for at slutte den danske turné på Bispegården i Kalundborg. Frem til den 22. august vises den på COBRA-museet i Amstelveen uden for Amsterdam.

Næste forår vises en stort anlagt og også retrospektiv udstilling af Mogens Balles arbejder på papir – tegninger, gouacher, linoleumstryk og litografier. Desuden vises eksempler på de digte, Mogens Balle skrev gennem hele sit liv. I forbindelse med udstillingen udgives også en bog. Udstillingen har fernisering næste år i København og vil derefter blive vist i bl.a. Frankfurt.

Pris for foredrag kr. 50,-

Forhåndstilmelding til arrangementet nødvendig. **Tilmelding senest den 6. september** til enten:

Folkevirke pr. email:
folkevirke@folkevirke.dk
eller

Jeanne Bau-Madsen på
tlf. 45 85 65 92.

COBRA-loftet
på Sophienholm.

Mogens Balle,
skulptur.

Mogens Balle, olie på lærred,
»Purpurrøde tågevinger«, 1965.

Det sker i Folkevirke i de næste måneder...

REGION HOVEDSTADEN

BORNHOLM

Kontakt:

Marianne Kofod Pedersen,
Svanekevej 32, 3740 Svaneke,
☎ 56 49 21 64

BIRKERØD ØST

Litteraturstudiekreds

Vi mødes hver 6. uge og planlægger fra gang til gang.

Kontakt:

Lis Timmermann,
Nørrevang 1, 3460 Birkerød,
☎ 45 81 37 60

KØBENHAVN

»På Folkevirke«

Niels Hemmingsens Gade 10,
1153 København K.

Landet over
tilrettelægger Folkevirke
møder, foredragsrækker,
studiekredse, temamøder,
kurser og lejre,
hvor alle kan deltage.

Ved redaktionens slutning
forelæ der oplysninger
om disse arrangementer.

Mere detaljerede oplysninger
kan fås
ved henvendelse til
Folkevirkes kontor,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K,
telefon 33 32 83 11
(bedst mandage og tirsdage
kl. 9-16)
eller på e-mail:
folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirkes møder former sig
som åbne debatter
om aktuelle emner,
hvor deltagerne som regel
tager udgangspunkt i et oplæg.
**Folkevirkes møder er åbne
for alle interesserede!**

Folkevirkes Litteraturkreds i København

Mødestedet er Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K.

☎ 33 32 83 11

Vi mødes på torsdage

kl. 12-14.30.

16. september

Debat om Henrik Pontoppidans bog
»Lykke-Per« bind 1.

7. oktober

Debat om Henrik Pontoppidans bog
»Lykke-Per« bind 2.

28. oktober

Debat om Albert Camus' bog
»Den fremmede«.

18. november

Debat om Simone de Beauvoirs bog
»Alle mennesker er dødelige«.

9. december

Debat om Karin Lützens bog
»Mors hemmelighed«.

Halvårskontingentet er kr. 200,-

Kontakt:

Britta Poulsen, ☎ 46 36 56 32

KØBENHAVNS VESTEGN

Litteraturkreds

Program 2010

28. september

Bogen »Glasfuglene«
af Elsie Johansson. Fremlægges
af Gurli Søby.

Dagens digt: Lis Hagberg.

26. oktober

Bogen »Forårsblomsten«
af Elsie Johansson. Fremlægges
af Connie Michelsen.

Dagens digt: Gurli Søby.

30. november

Bogen »Nancy« af Elsie Johansson.
Fremlægges af Ingelise Olsen.
Dagens digt: Annelise Bohn.

Møderne holdes den sidste tirsdag
i hver måned, kl. 14-17.

Med mindre andet er nævnt,
så holdes alle møder kl. 14 til 17 i
Glostrup Fritidscenter mødelokale 3.

Tilmelding og kontakt:

Ellen Kristiansen, Vegavænget 11,
2620 Albertslund, ☎ 43 64 62 07

LYNGBY

10. september kl. 14.00

Personlig introduktion til COBRA
med vægten lagt på COBRA-
maleren Mogens Balles kunst.
Oplæg ved kunstnerens enke
Grete Balle og hans datter,
Folkevirkes formand
Annemarie Balle. Se nærmere
omtale andet sted i dette blad!

Kontakt:

Jeanne Bau-Madsen, ☎ 45 85 65 92
Ella Buck, ☎ 45 82 22 42
Inger-Lise Højmark, ☎ 45 76 88 19
Eva Ladekarl, ☎ 45 87 73 77
Jytte Skou, ☎ 45 88 10 37
Doris Thye-Petersen, ☎ 45 81 44 18
Annette Albrecht, ☎ 45 87 43 67

REGION NORDJYLLAND

FOLKEVIRKE

VESTHIMMERLAND

Med mindre andet er nævnt,
foregår alle møder på Hotel Farsø
kl. 14-16.

Alle er velkomne.

Entre samt kaffe/te med kage,
kr. 75,-

20. september kl. 19.30

Politiinspektør og tidligere chef
for drabsafdelingen
Bent Isager-Nielsen, København
taler ud fra sin bog
»Man jager et bæst og fanger et
menneske«.

Arrangementet foregår på
Kimbærkroen i Aars.

4. oktober

Kaptajn Mogens Vester, Holstebro:
»Unge i krig«.

1. november

Sognepræst Flemming Kloster
Poulsen, Randers taler om
»Hestens øjne« – en bog af Hans
Otto Jørgensen. En livsfortælling
og et stykke danmarkshistorie.

6. december

Forstander Erik Sommer,
Nr. Nisum Højskole:
»Den, der mærker græsset gro«.
Fortællinger og sange, der tager
udgangspunkt i den nye
Højskolesangbog.

Kontakt:

Formand Kirsten Madsen,
 ☎ 98 66 30 24
 Næstformand Karen Pihlkjær,
 ☎ 98 66 16 80
 Kasserer Inga Roed,
 ☎ 98 67 82 23
 Sekretær Marie Iversen,
 ☎ 98 66 30 94
 Best.medlem Esther Poulsen,
 ☎ 98 63 61 34
 Best.medlem Lone Nørgaard,
 ☎ 98 65 82 57
 Best.medlem Kirsten Bækhoj,
 ☎ 98 66 18 06
 Best.medlem Inger Poulsen,
 ☎ 98 67 82 89

Vesthimmerlands Litteraturkreds

Kredsen mødes i Dronning Ingrid Hallen, Farsø, hvor alle møder starter kl. 14.00, med mindre andet er anført.

Annie Christensen leder møderne.

Kontakt:

Studiekredsleder Annie Christensen,
 ☎ 98 67 71 31
 Formand Kirsten Madsen,
 ☎ 98 66 30 24

REGION MIDTJYLLAND**HERNING**

Alle møder foregår på torsdage fra 14 til ca. 16 på Kulturellen, Nørregade 7, lokale »Lille festsal«. Man er meget velkommen 1/2 time før møderne. Der kan i pausen købes kaffe i caféen.

Hvert arrangement koster for medlemmer kr. 25,- og for ikke-medlemmer kr. 40,- Medlemskontingent er for et år kr. 100,-

23. september

Marianne Hesselholt, Ådum:
 »Hjemstavn og udsyn«.

30. september

En efterforskers hverdag ved politiassistent Kjeldgaard.

7. oktober

»I seng med fjenden« ved Leif Hansen, Varde.

14. oktober

Provst Anders Bonde, Hadsten om »Et godt grin i alderdommen«.

28. oktober

Jenny Juhl Larsen, Hvide Sande om »Bondekone på klitterne«.

4. november

Sang, causeri og musik ved 3 x Hans fra Vridsted.

11. november

Lektor Jørgen Grimstrup, Viborg fortæller om bogen »Laurids«.

18. november

Sygeplejerske Ina Gitte Lillevang, Ringkøbing: Et filmforedrag om »En dag på Hospice«.

25. november

»Halvdan Rasmussen i ord og toner« ved højskolelærer Lillian Hjort-Westh, Åkirkeby

Kontakt:

Kredsleder Jytte Nielsen,
 ☎ 97 12 31 90
 Inga Laugesen, ☎ 97 21 56 26
 Inge Birthe Jensen, ☎ 20 73 08 89
 Dora Helt, ☎ 97 12 56 58
 Grethe Madsen, ☎ 97 11 69 70

HOLSTEBRO**Kontakt:**

Karen Margrethe Madsen,
 ☎ 97 41 40 92

REGION SYDDANMARK**ODENSE****Litteraturkredsen fortsætter****Kontakt:**

Ida Hansen, ☎ 66 11 23 71

REGION SJÆLLAND**ROSKILDE**

Folkevirke i Roskilde indbyder til **samtalekreds** i litteratur. Møder i kredsen holdes på tirsdage i Sankt Maria Salen, Frederiksborgvej 2, Roskilde, kl. 14-16.30, hvis ikke andet er anført. Medlemmer af Folkevirke i Kbh. betaler et årligt engangsbeløb på kr. 100,-

Ikke-medlemmer af Folkevirke i Kbh. betaler et årligt engangsbeløb på kr. 200,-

Herefter er prisen pr. gang inkl. kaffe/te kr. 35,-

14. september

Monica Alis bog: »Brick Lane« ved Inger Grethe Christensen.

5. oktober

Dette møde holdes i Danske Banks foredragssal med indgang fra Palæstræde: Lise Busk-Jensen om »Romantikens forfatterinder« (Thomasine Gyldenbourg »Ægtestand« og Mathilde Fibiger »Clara Raphael«).

26. oktober

Pascal Merciers bog: »Nattog til Lissabon« ved Britta Poulsen.

16. november

Dette møde holdes i Danske Banks foredragssal med indgang fra Palæstræde: Karin Lützens bog »Mors hemmelighed« ved forfatteren.

7. december

Nordahl Griegs bog »Ung må verden endnu være« ved Joan Lønborg.

Kontakt:

Formand Annette Molin,
 ☎ 46 35 09 31
 annette.molin@mail.dk
 Kasserer Britta Poulsen,
 ☎ 46 36 56 32
 britta.poulsen@privat.dk

Sekretær Bente Laursen,

☎ 46 35 66 18
 bente_l@youmail.dk
 Kirsten Rudfeld,
 ☎ 46 35 68 91
 rudfeld@webspeed.dk
 Ester Aagaard,
 ☎ 46 75 75 41
 esteraagaard@cybercity.dk
 Birgit Andersen,
 ☎ 46 78 74 96
 birgit.andersen@it.dk
 Inger Margrethe Christensen,
 ☎ 46 35 64 45
 imc@ruc.dk

UDLAND**GRØNLAND****Folkevirke i Nuuk****Kontakt:**

Rebekka Olsvig,
 Jens Kreutzmann Aqq 30,
 postboks 575,
 3900 Nuuk, Grønland

USA**Folkevirke Appleseed****Kontakt:**

Meg & Anthony Smith,
 30 Adriance Avenue,
 Poughkeepsie, New York,
 12601 USA

Har du lyst til at **opleve** ting på en ny måde og foretage tværsnit i debatten på en anderledes og overraskende måde, så er Folkevirke et bud på et spændende debatforum. Folkevirke har specialiseret sig i at arrangere **debatmøder, studiekredse og kurser** landet over.

Folkevirke har kredse flere steder, og de planlægger aktiviteter lokalt, mens Folkevirkes kontor i København planlægger større møder i samarbejde med interesserede, som brænder for en god idé.

Har du en **god idé**, men savner praktisk hjælp til at få den gennemført, så ring til Folkevirke og få en snak med oplysningskonsulent Susanne Tarp eller få tilsendt Folkevirkes tidsskrift. Du kan også læse nærmere om Folkevirke på www.folkevirke.dk

FOLKEVIRKE,
 Niels Hemmingsens Gade 10,
 1153 København K,
 tlf. 33 32 83 11,
folkevirke@folkevirke.dk

EFTERÅRSFERIE MED ☺PLEVELSER

Folkevirke arrangerer lejr for bedsteforældre og børnebørn i skolernes efterårsferie i dagene den 18. til den 22. oktober 2010

Folkevirke inviterer igen i år bedsteforældre med børnebørn samt »reservebedster« med slægtnings eller venners børn til et givende samvær i skolernes efterårsferie i dagene **den 18. til den 22. oktober 2010**. Der er endnu få ledige pladser.

Alle børn skal være fra børnehaveklassen og opefter.

Årets lejr får base i DUI – LEG og VIRKE's Ferielejr Vejlbj Fed, Vegavej 47, Vejlbj Fed, 5500 Middelfart.

Der er tale om en naturskønt beliggende koloni lige ned til strand og vand.

Alle dagene skal bedsteforældre og børnebørn være sammen om mange forskellige oplevelser lige fra udflugter, natløb og en fantastisk afslutningsaften, hvor alle optræder.

Prisen for voksne er kr. 850,00 og kr. 700,00 for børn.

Tilmeldingen er bindende – ved afbud betales et afbestillingsgebyr på kr. 200,00.

Depositum kr. 200,00 for voksne, betales ved **tilmelding dog senest** den 15. september 2010.

Restbeløbet betales i forbindelse med tilmeldingen og senest den 15. september 2010.

I prisen er inkluderet overnatning i eget værelse, alle måltider – også mellemmåltider – alm. drikkevarer, kaffe/te og saft/mælk.

Praktiske informationer

Deltagerne skal medbringe sengetøj (sovepose og lagen) eller dyne, pude, huske plastunderlag til vådliggere. Derudover skal man have varmt hverdagstøj, kraftigt fodtøj, regntøj, håndklæder, viskestykker, sygesikringsbevis og gerne musikinstrumenter. Da der arrangeres natløb, så husk en lommelygte! Forventet ankomst til lejren mellem kl. 13-14, hvor der drikkes kaffe/te og spises et let mellemmåltid.

Freddag er der fælles oprydning inden afgang ved middagstid.

FOR BØRN...

...OG BEDSTER

